

2K

Aktiv

Izveštaj o rezultatima istraživanja

1.5K

2018

1K

500

0

Stavovi građana na severu Kosova

Stvaranje održivog okvira za građansko učešće i demokratsko donošenje odluka u institucijama lokalnog i centralnog nivoa na Kosovu

Naručilac istraživanja

NVO AKTIV

Autor istraživanja

MA Nikola Jović

Caleb Waugh

Miodrag Marinković

Donator

Ovaj projekat se finansira iz programa Unapređenje demokratskog društva (DSP) koji je podržan od strane Švajcarske kancelarije za saradnju na Kosovu (SCO-K) i Ministarstva spoljnih poslova Danske (DANIDA), a koji sprovodi Kosovska fondacija za civilno društvo (KCSF).

Za izdavača

NVO AKTIV

Kralja Petra I, 183a, Severna Mitrovica

email: office@ngoaktiv.org

www.ngoaktiv.org

Severna Mitrovica

Jul 2018.

Sadržaj

 Metodologija istraživanja.....	3
 Grafički pregled najvažnijih rezultata.....	4
 Opis uzorka.....	7-9
 Rezultati istraživanja.....	10-42
 Zaključci.....	47-48

Metodologija istraživanja

Način istraživanja: Anketno terensko istraživanje licem u lice (F2F)

Anketa: Upitnik sastavljen od 46 pitanja u trajanju od 20 minuta

Vreme istraživanja: 20 – 30. jun 2018. godine

Mesto istraživanja: Severna Mitrovica, Leposavić, Zubin Potok i Zvečan

Veličina uzorka: 800 ispitanika

Tip uzorka: Stratifikovani slučajni uzorak - stratifikacija na osnovu opštine stanovanja

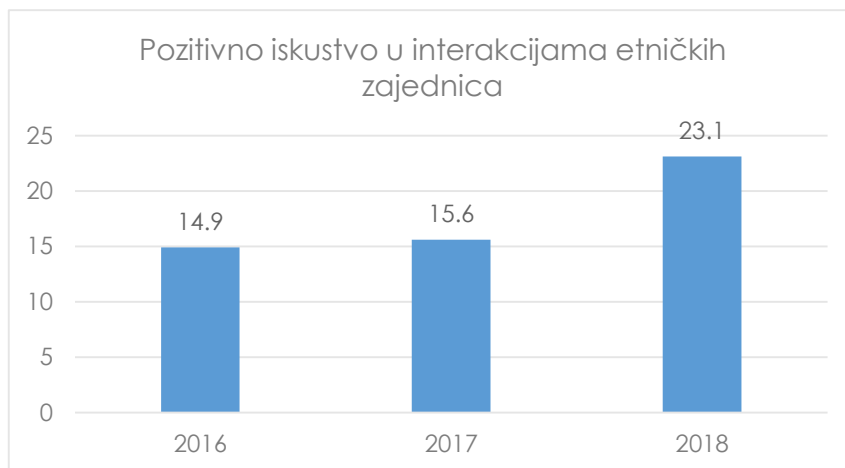
Statistička greška: 95% statistički interval poverenja za pojave sa incidencom od 50% iznosi + /- 3,2%

Poststratifikacija: pol, godine, mesto stanovanja i nivo obrazovanja

Grafički pregled glavnih nalaza

Učestalost interakcija između etničkih zajednica je u porastu baš kao i pozitivna percepcija etničkih odnosa nastalih iz takvih interakcija:

15% ispitanika ocenjuje trenutnu političku situaciju na Kosovu kao dobru.

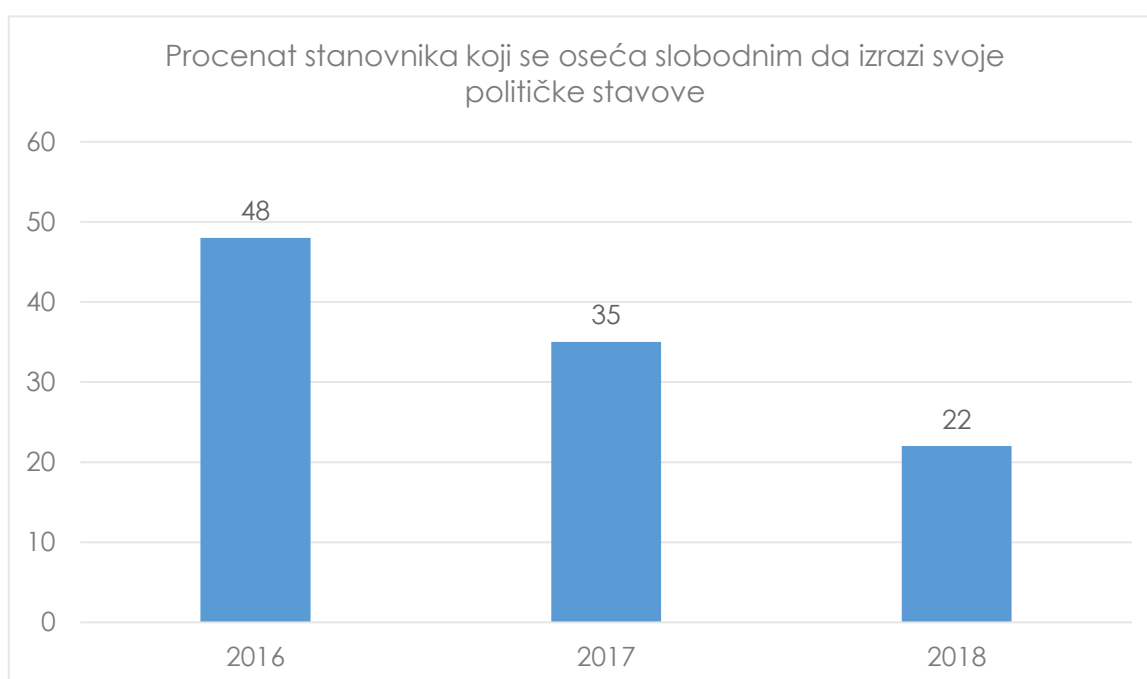
I ostali indikatori stanja etničkih odnosa ukazuju na trend rasta afirmativnih percepcija između srpske i albanske zajednice na severu Kosova, uključujući poverenje, učestalost interakcija, pozitivna iskustva. Čak je standardno merenje etničke distance pokazalo pad distance sa 5.1 u 2016-toj na 4.6 indeksnih poena u 2018.

Nepoverenje zajednice na severu Kosova u političke lidere je i dalje izrazito visoko. Ove godine čak 99.6% ispitanika je odgovorilo da ne veruje niti jednom albanskom političaru. Što se tiče političara iz srpske zajednice, nepoverenje je u porastu. Dok je 2017 godine 78% ispitanika odgovorilo da nema poverenja niti u jednog političara iz srpske zajednice, ove godine je taj broj čak povećan na 88.2%.

Svaki treći ispitanik smatra da će život Srba na Kosovu za tri godine biti lošiji.

12% ispitanika kaže da veruje nekom političaru na Kosovu. Broj ispitanika koji smatra da se kosovski Srbi u zastupanju svojih interesa trebaju oslanjati na EU je u značajnom porastu, od 5.3% u 2017 godini, do 13.1% u 2018. Isto tako, broj građana koji negativno gledaju na EU je prepolovljen sa 32% u 2017. Godini, te pada na 16% ove godine.

Trend pada broj ispitanika koji se oseća slobodnim da izrazi svoje stavove se nastavlja i u 2018 godini.

Rezultati ovogodišnjeg istraživanja nedvosmisleno ukazuju na "krizu poverenja" u društvu severnog Kosova.

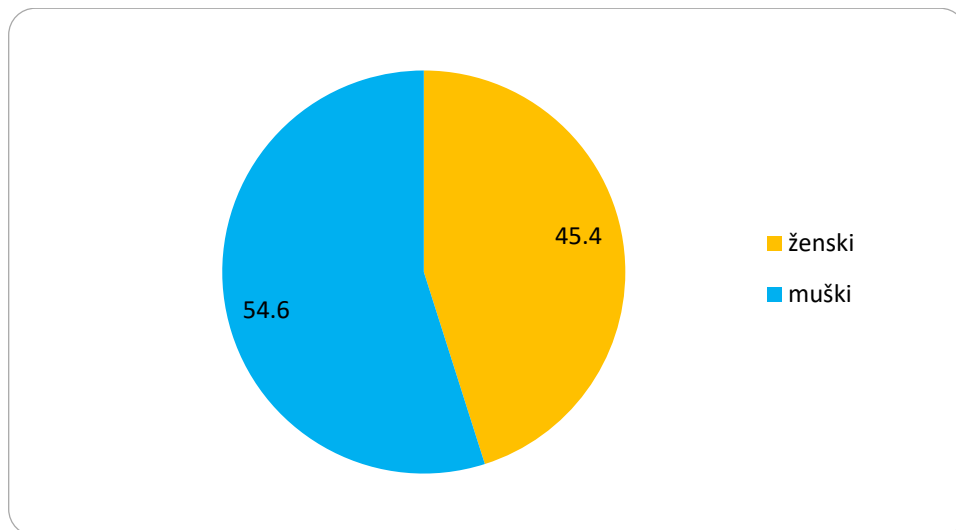
- 88% građana ne veruje nijednom srpskom političaru
- 99% građana ne veruje nijednom albanskom političaru
- 66% građana ne veruje u nezavisnost medija

Svaki treći ispitanik (34%) smatra da je porast ilegalnih aktivnosti najveća bezbednosna pretnja na severu Kosova, što je povećanje za 10% u odnosu na 2016 godinu.

Broj mladih ljudi od 18 do 29 godina koji aktivno razmišlja o odlasku sa Kosova je premašio polovinu (53%). Dvoje od troje mladih ljudi sa fakultetskom diplomom aktivno razmišlja o odlasku. U opštinama Zubin Potok i Leposavić, kao ruralnim sredinama, 4/10 od mladih ljudi najavljuje odlazak u narednih 5 godina.

Opis uzorka

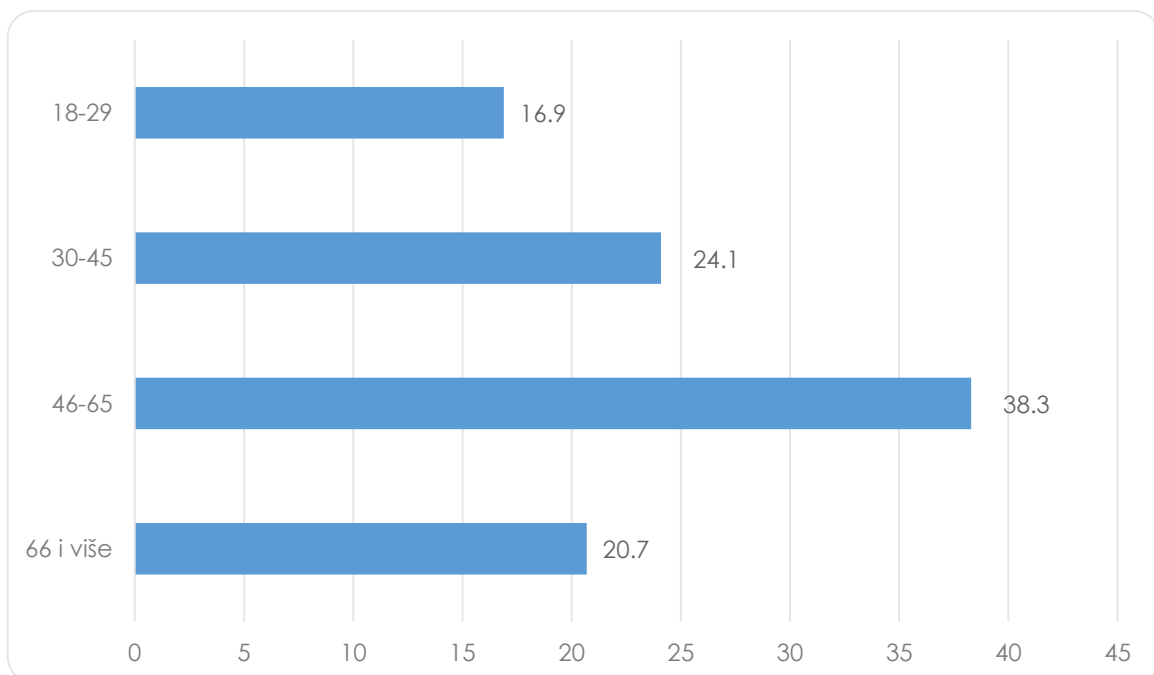
Pol ispitanika:

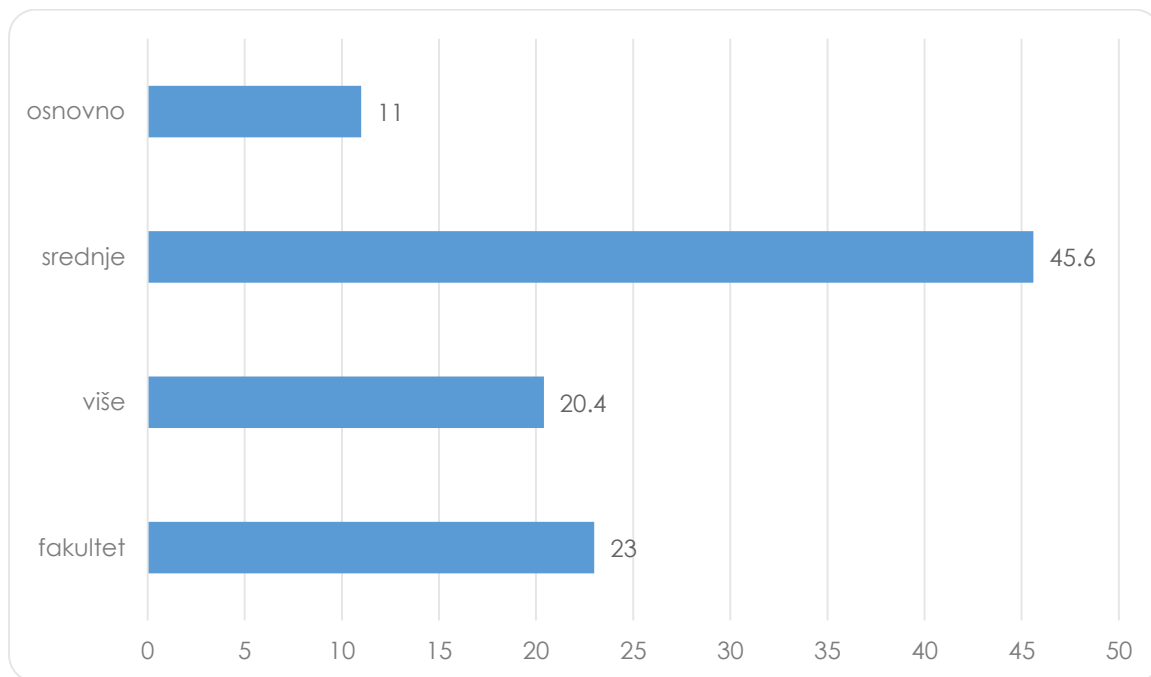
Koliko imate godina?

Prosečna starost ispitanika je 48 godina.

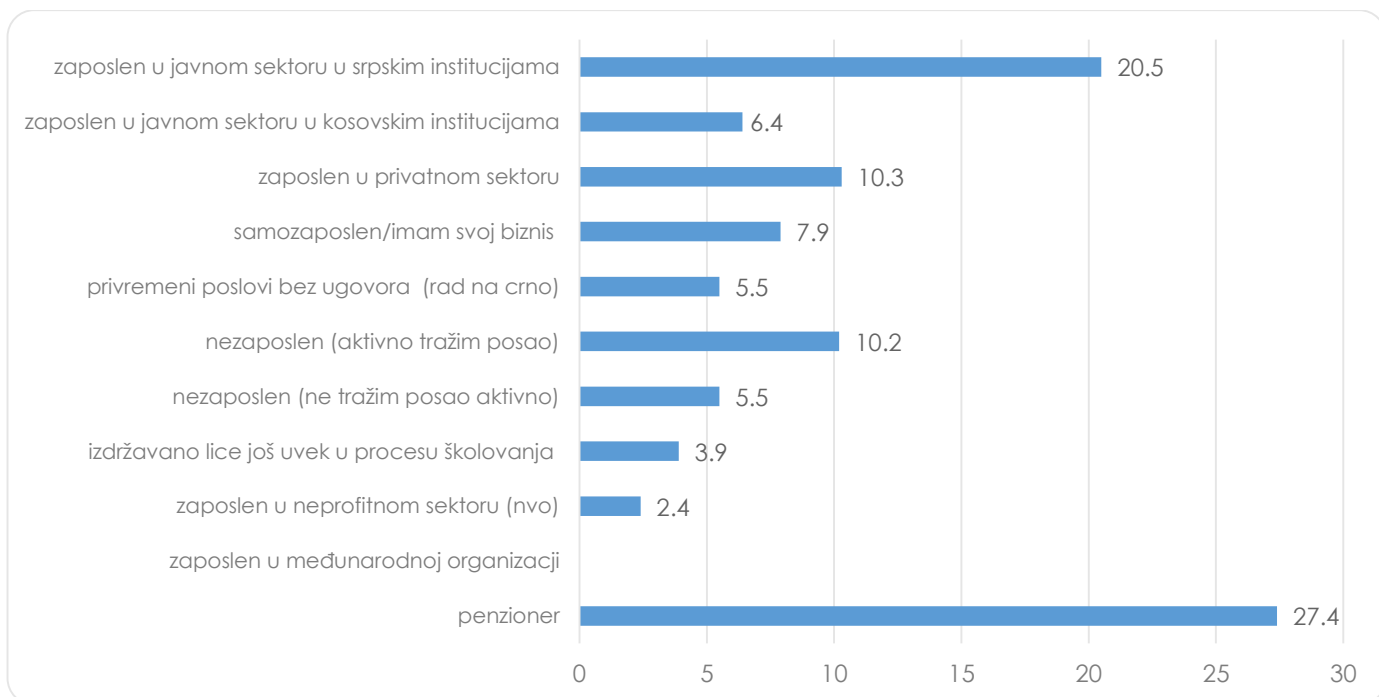
Starosna struktura uzorka:

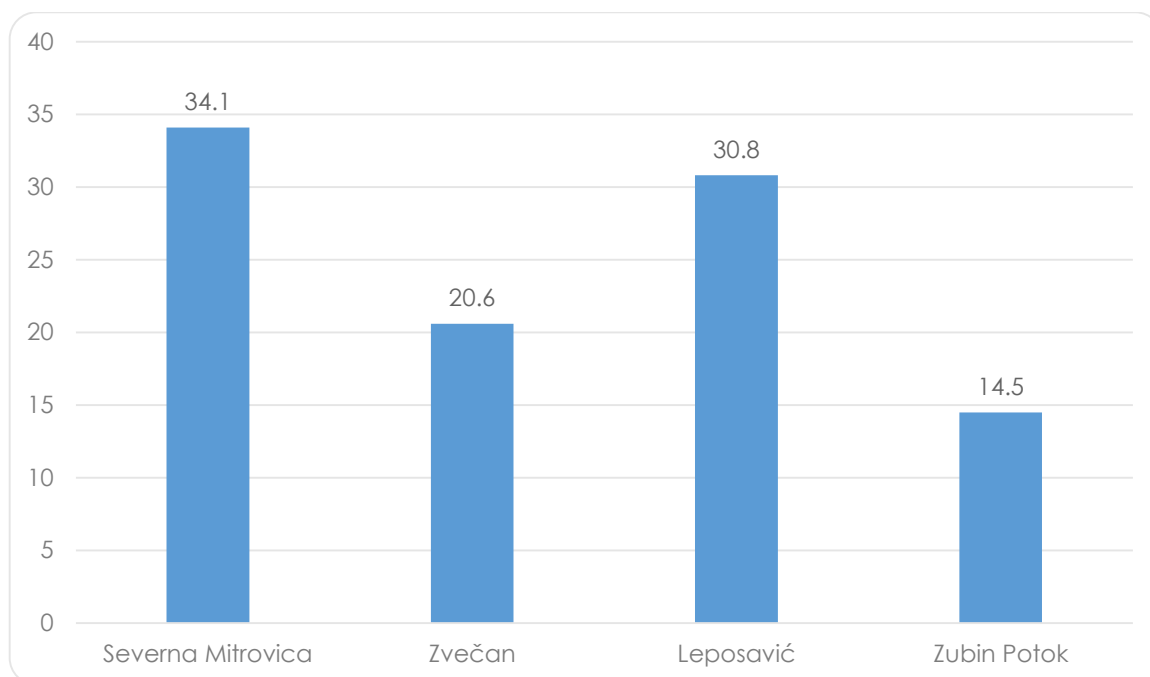
Nivo obrazovanja ispitanika:

Radni status ispitanika:

 Mesto prebivališta:

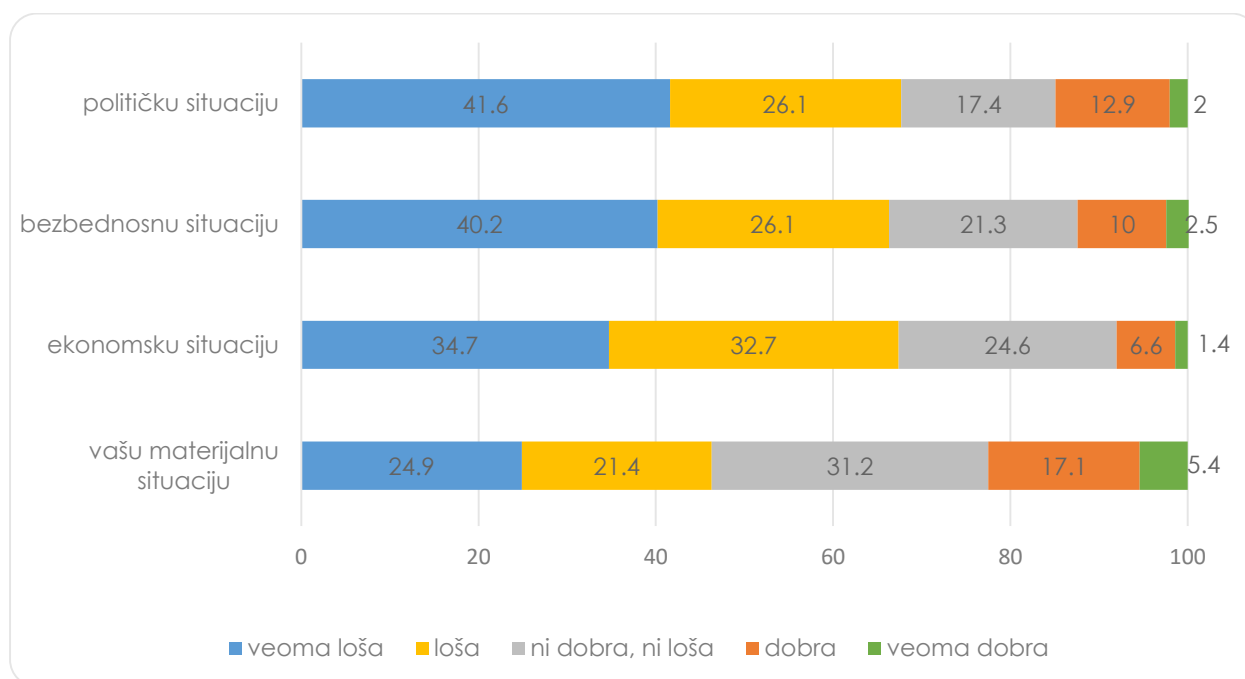

Rezultati istraživanja

1. Na skali od 1 do 5, gde je 1 "veoma loše", a 5 "veoma dobro", ocenite:

	Prosečna ocena
Političku situaciju na Kosovu	2,1
Bezbednosnu situaciju na Kosovu	2,1
Ekonomsku situaciju na Kosovu	2,1
Vašu materijalnu situaciju	2,6

U odnosu na prethodne dve godine, kada smo sprovodili istraživanje, možemo videti da su ocene političke, bezbednosne, ekonomske i lične finansijske situacije neznatno više.

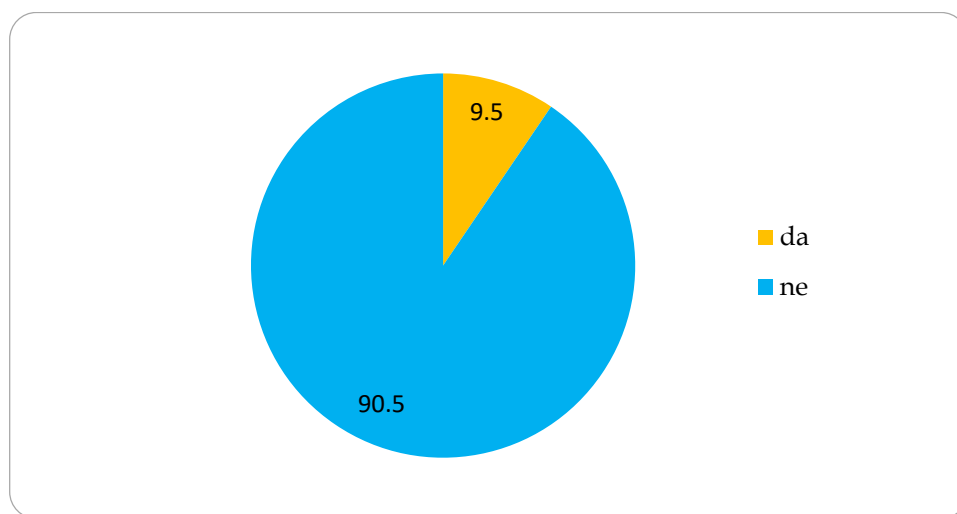

Najstariji ispitanici su najmanje zadovoljni trenutnim stanjem kada je reč o političkoj situaciji. Nešto više od 80% ispitanika starosti iznad 65 godina smatra da je politička situacija loša. Sa druge strane, najmanji broj onih koji smatraju da je politička situacija loša (63%) pripada starosnoj populaciji između 30 i 45 godina. Kada je reč bezbednosnoj situaciji, njom su najmanje zadovoljni najmlađi, dok su najviše zadovoljni najstariji. Priroda i dinamika života značajno

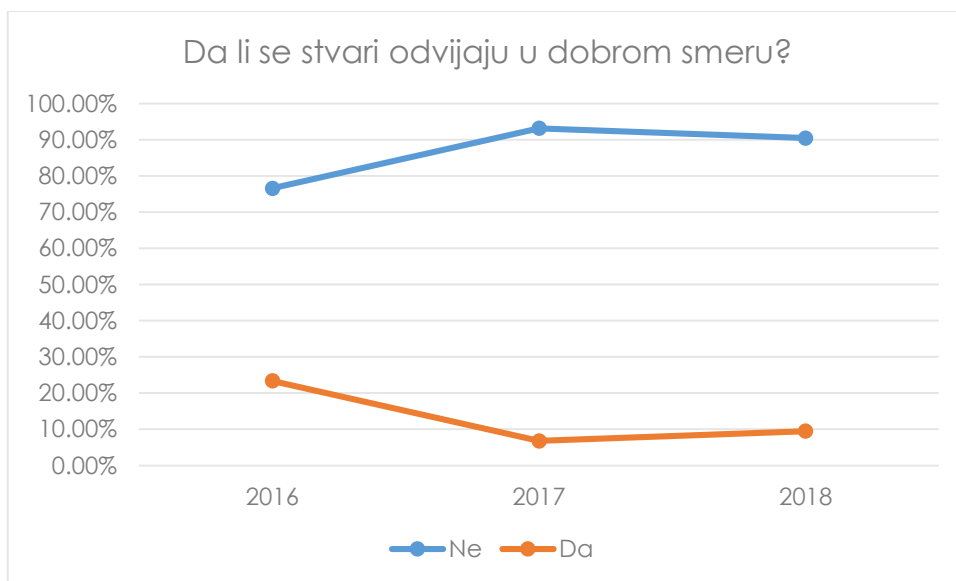
je različita između ove dve starosne grupe, otuda ne treba da čudi ovakva razlika u doživljaju bezbednosti.

Takođe, istraživanje pokazuje da obrazovanje ima poseban uticaj na doživljaj zadovoljstva sopstvene finansijske situacije. Kako raste obrazovanje ispitanika, tako raste i njihovo zadovoljstvo finansijskom situacijom. Zadovoljstvo finansijskom situacijom je kod ispitanika sa osnovnom školom ocenjeno prosečnom ocenom 1,9, dok je kod ispitanika sa fakultetom ocenjeno prosečnom ocenom 2,9.

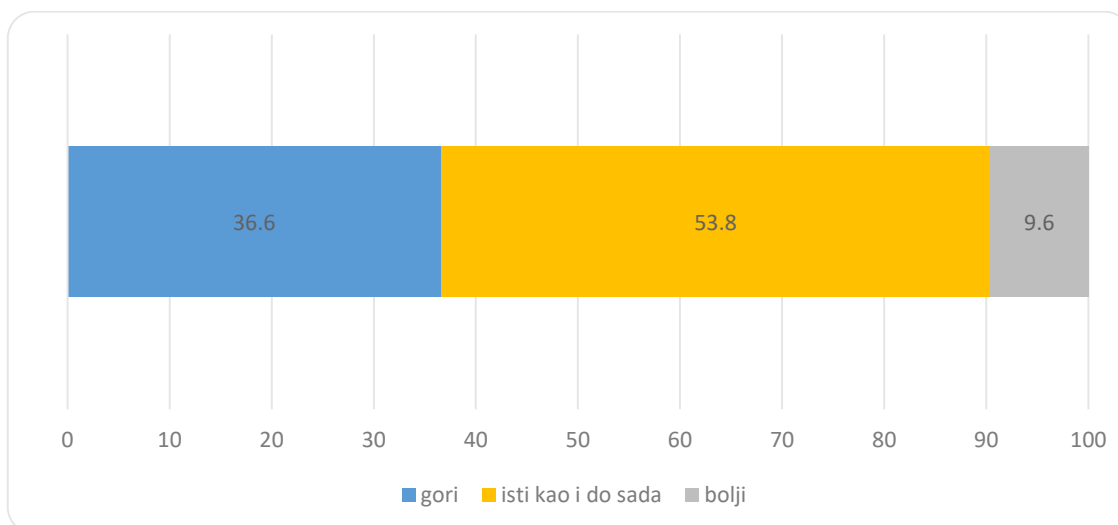
2. Generalno gledano, da li se stvari na severu Kosova odvijaju u dobrom smeru?

Poredeći rezultate iz tri istraživanja, uočavamo značajne razlike u stavovima ispitanika. Dok je 2016. godine 23% ispitanika smatralo da se stvari na Kosovu odvijaju u dobrom smeru, 2017. godine je taj procenat bio značajno manji i iznosio je 6,8%. Danas je situacija nešto bolja, ali opet veoma negativna, jer svega 9,5% ispitanika smatra da se stvari na Kosovu odvijaju u dobrom smeru. Ovako značajne fluktacije u percepciji stanovništva objašnjavaju se uticajem dnevno-političkih dešavanja na ocene ispitanika. Indikativno je ipak da značajno mali broj ispitanika, u zadnje tri godine kako se vrši ovo merenje, pozitivno gleda na glavne socio-političke trendove.

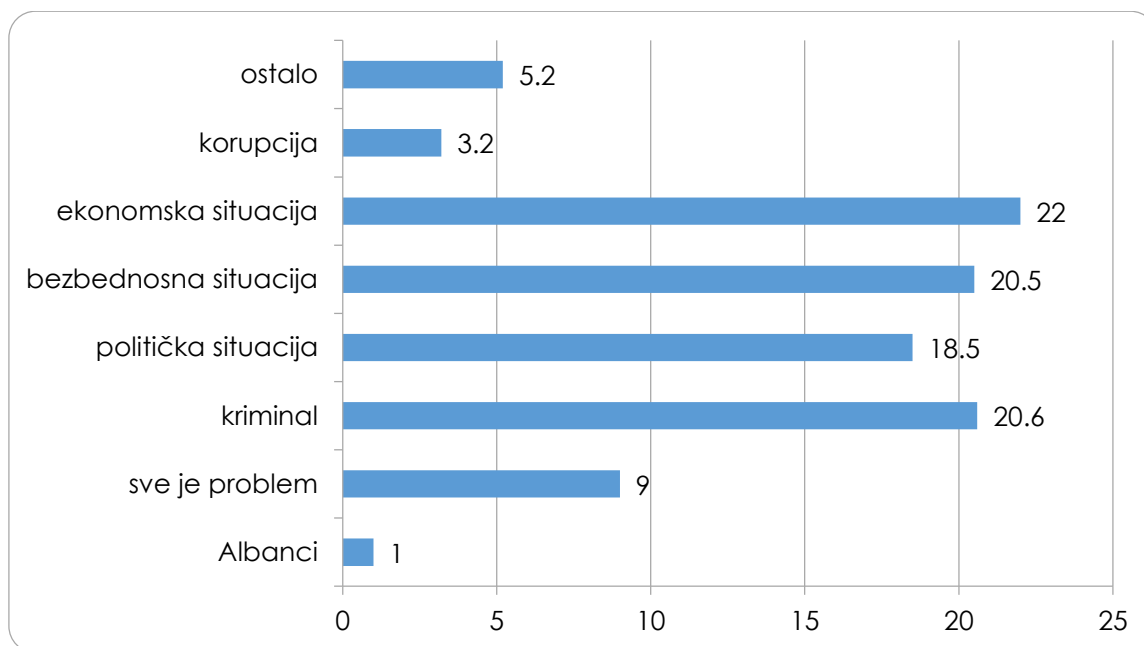

3. Po vašem mišljenju, život za Srbe na Kosovu za tri godine biće:

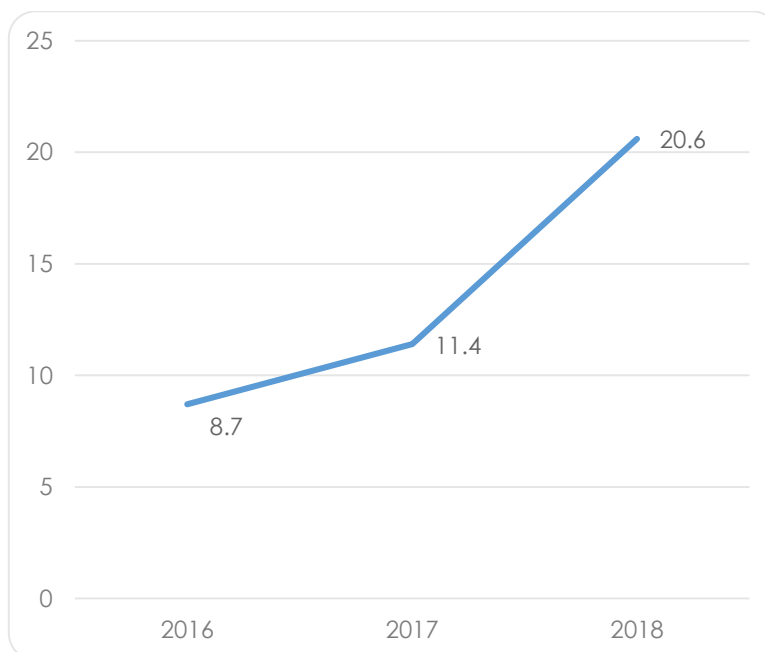
Najmanje optimizma imaju ispitanici najmlađe generacije od kojih samo 6% misli da će za tri godine na Kosovu biti bolje. Najviše optimizma imaju ispitanici starosne dobi preko 66 godina, od kojih 18% veruje da će za tri godine na Kosovu biti bolje. Takođe, postoje značajne razlike u odnosu na istraživanje iz 2017. godine, kada je 54% ispitanika smatralo da će situacija za tri godine biti gora. Rezultati ovogodišnjeg istraživanja slični su rezultatima iz 2016. godine kada je 35% ispitanika smatralo da će život na Kosovu za tri godine biti gori. Promena u trendu u rezultatima za 2018. godinu tumači se etablianim procesom intergracije u pravni sistem Kosova.

4. Šta je po Vašem mišljenju najveći problem na severu Kosova?

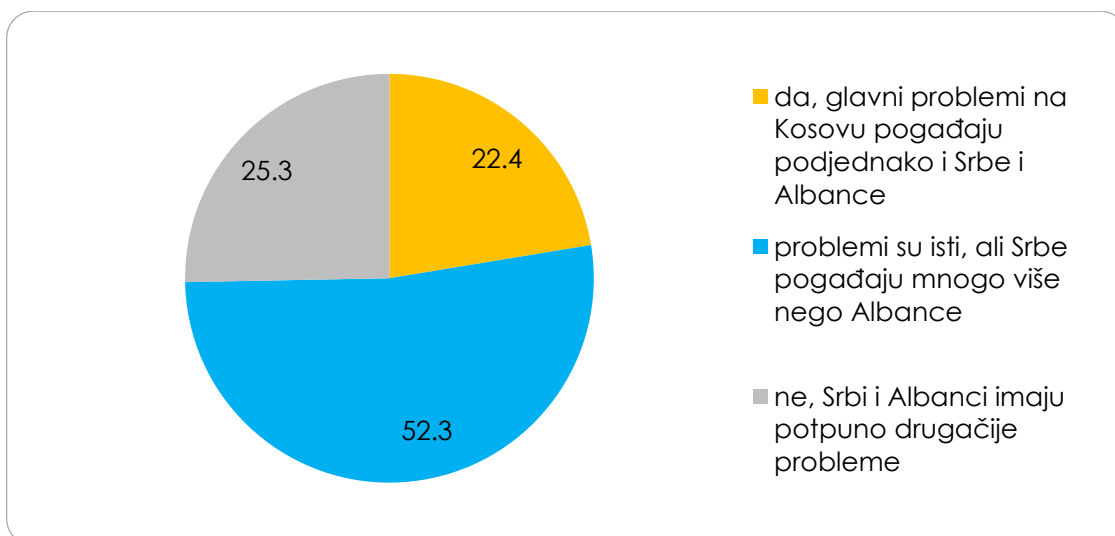

Grafikon gore jasno pokazuje da građani severa Kosova kao glavni problem vide nestabilnu političku, ekonomsku i bezbednosnu situaciju kao i porast stope kriminala. Broj građana koji porast stope kriminala vide kao jedan od glavnih problema na severu Kosova je u značajnom porastu; od 8% 2016, odnosno 11% 2017. godine, do 20,6% u ovogodišnjem istraživanju.

Percepcija porasta stope kriminala kao najvećeg problema na severu Kosova u poslednje tri godine je značajno porasla:

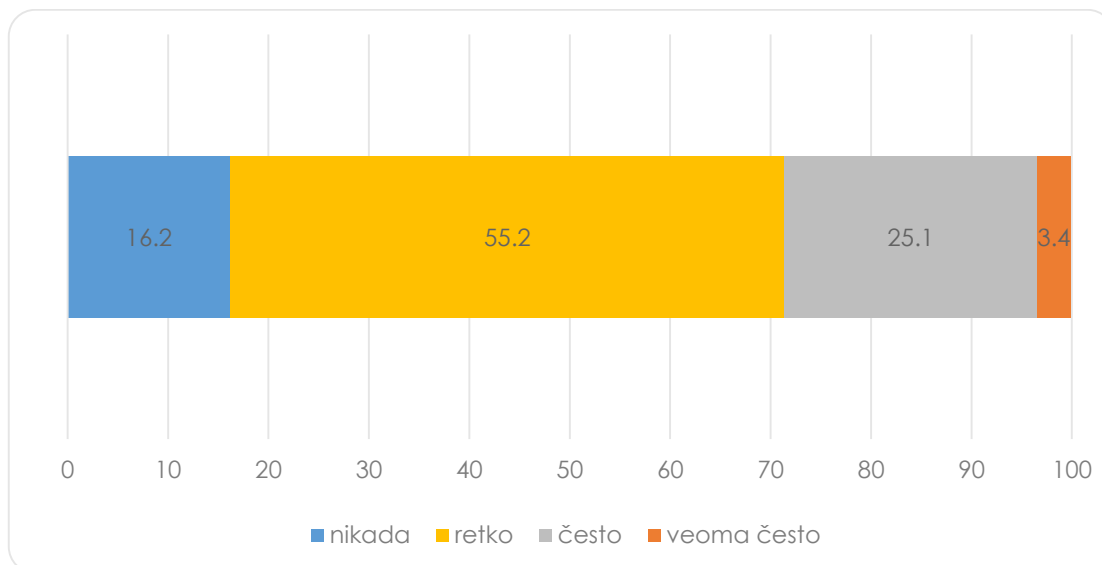

5. Da li glavni problemi na Kosovu pogađaju podjednako Srbe i Albance?

Iz godine u godinu dobijeni odgovori na ovo pitanje se ne menjaju značajno.

6. Koliko često odlazite u sredine u kojima su Albanci većina?

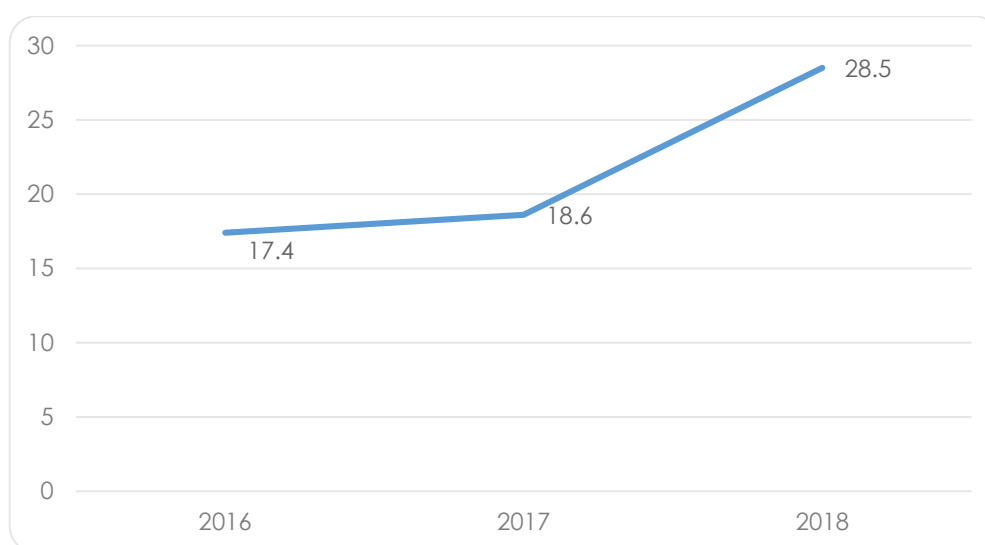

U sredine u kojima su Albanci većina, najređe odlaze ispitanici iz opštine Zvečan, a najčešće ispitanici iz Severne Mitrovice.

	Odlazi
Severna Mitrovica	41,2%
Zubin Potok	23,7%
Leposavić	21,4%
Zvečan	21%

Učestalost odlaska u sredine u kojima su Albanci većina, u bliskoj je vezi sa stepenom obrazovanja ispitanika. Analize pokazuju da najmanje odlaze ispitanici sa osnovnom školom (11,7%), dok najviše odlaze ispitanici sa fakultetom (38,2%). Takođe, u sredine u kojima su Albanci većina, najčešće odlaze ispitanici koji su srednjih godina (30 – 45), dok najmanje odlaze najmlađi i najstariji.

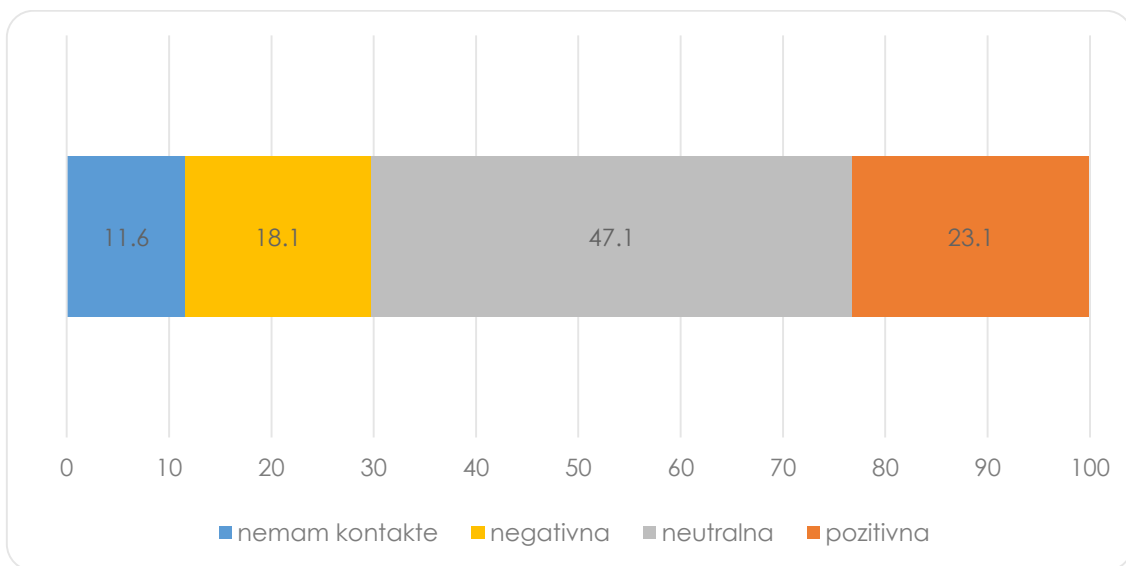
U odnosu na prethodne dve godine (2016. – 29%; 2017. – 25%) vidimo da se broj ispitanika koji nikada ne odlaze u sredine u kojima su Albanci većina smanjio (2018: 16%), dok se povećao broj ispitanika koji često ili veoma često posećuje sredine u kojima su Albanci većina što se može videti na grafikonu ispod:

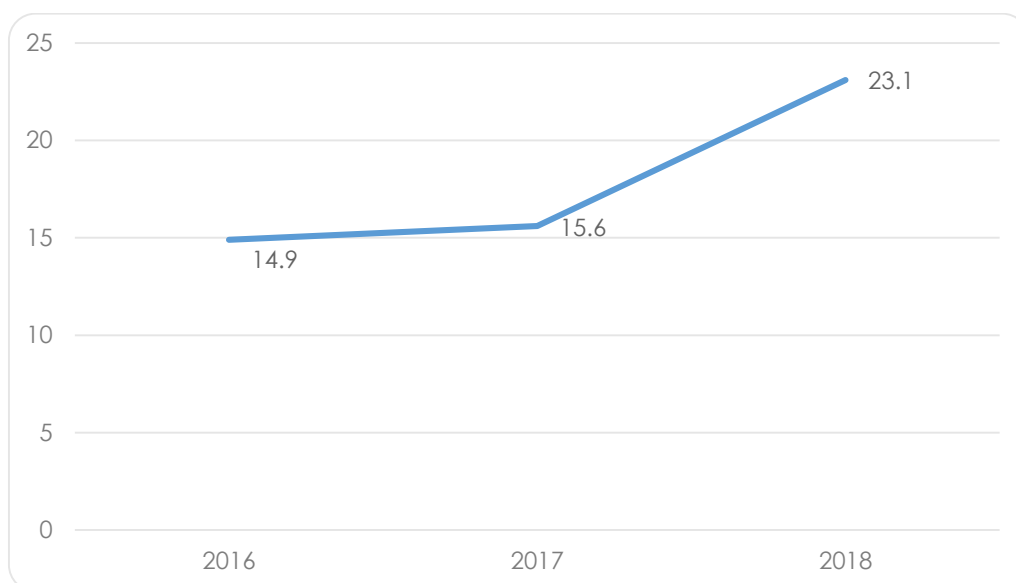
Generalno, jedan od glavnih nalaza ovogodišnje studije je pozitivni trend indikatora koji opisuju etničke odnose, od učestalosti interakcije, pozitivnih iskustava, do poveranja. U kasnijim fokus grupama i intervjuima koji su odrađeni sa predstavnicima organizacija civilnog sektora, kreatorima politika i lokalnog stanovništva, dodatno su elaborirani razlozi za takvu promenu i to u nekoliko ključnih dimenzija, među kojima je su i povećane institucionalne potrebe. Ovde je moguće uočiti nivo podudarnosti između onoga što se može opisati kao poboljšana bezbednosna situacija i uslovima pojačane integracije u kosovske legalne i političke okvire. Učesnici fokus grupa su istakli da se ne radi o *poverenju* u strogom smislu te reči, već da je više u pitanju nužnost i osnovno uverenje da lična bezbednost nije osnovna briga, kao što je to ranije bio slučaj. Kada se to ima u vidu, mnogi učesnici su istakli da iako ne osećaju da su fizički ugroženi kada putuju u mesta sa većinskim albanskim stanovništvom, to ipak ne podrazumeva da postoji opšte poverenje u sposobnost kosovskih upravljačkih struktura da institucionalno i voljno štite njihova zakonska i ustavna prava. Zapravo, izrečena mišljenja u okviru fokus grupa i intervjua su pokazala značajan nedostatak *institucionalnog poverenja* kod jednog dela učesnika,

kod kojih je uočljiv prevladavajući strah od diskriminacije i opstrukcija do kojih može doći tokom njihove interakcije sa državnim strukturama. U isto vreme, postoji povećana želja za kretanjem u sredinama sa albanskom većinom koja je uočena i u rezultatima iz anketa, kao i tokom trajanja intervjua i u okviru fokus grupa. Nešto što je možda izuzeto iz ankete su ekonomska pitanja kao faktor za povećani nivo interakcije između Srba i Albanaca; učesnici su istakli da biznis i drugi vidovi sličnih poslova mogu imati potencijalnog uticaja.

7. Vaša iskustva iz ličnih kontakata sa Albancima su uglavnom:

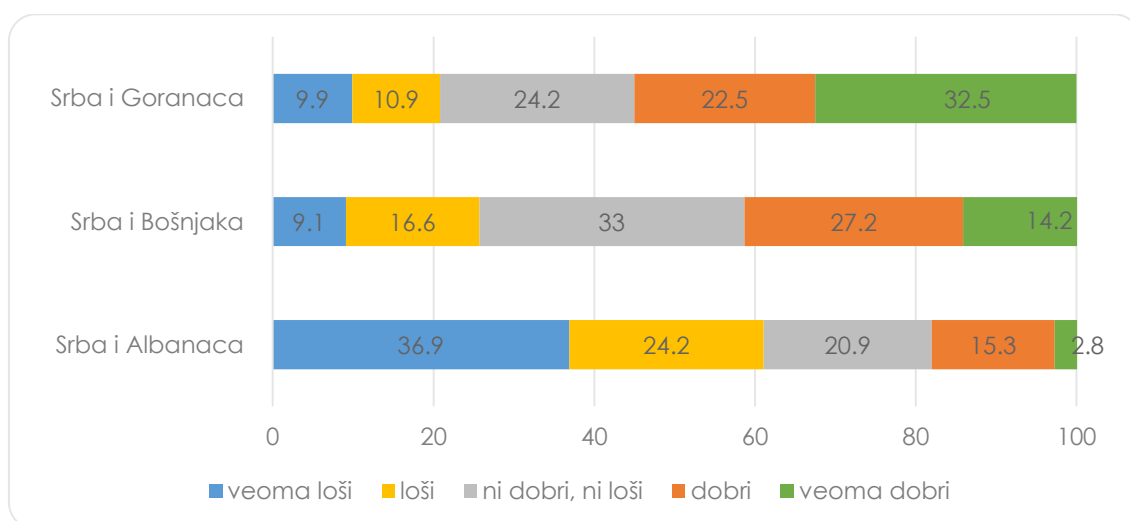

Ovogodišnje istraživanje pokazuje da su iskustva iz ličnih kontakata sa Albancima u poslednje tri godine postala znatno pozitivnija:

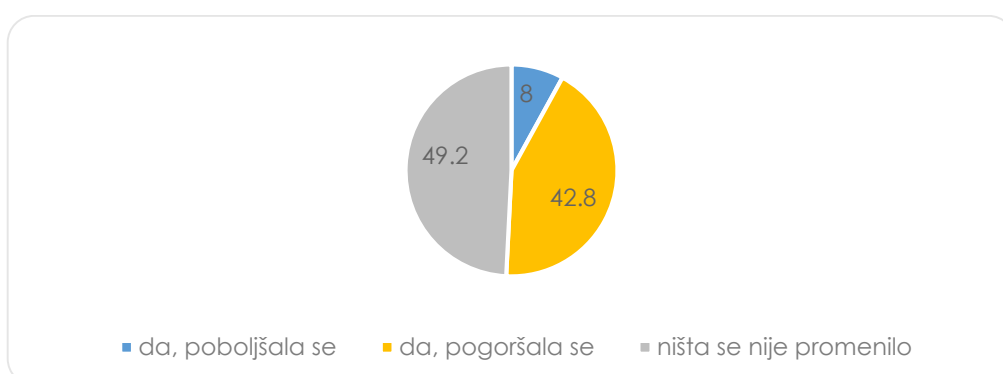
8. Ocenite stanje trenutnih međuetničkih odnosa između zajednica na Kosovu na skali od 1 do 5, gde je 1 “izuzetno loši”, a 5 “odlični”:

	Prosečna ocena
Srba i Goranaca	3,6
Srba i Bošnjaka	3,2
Srba i Albanaca	2,2

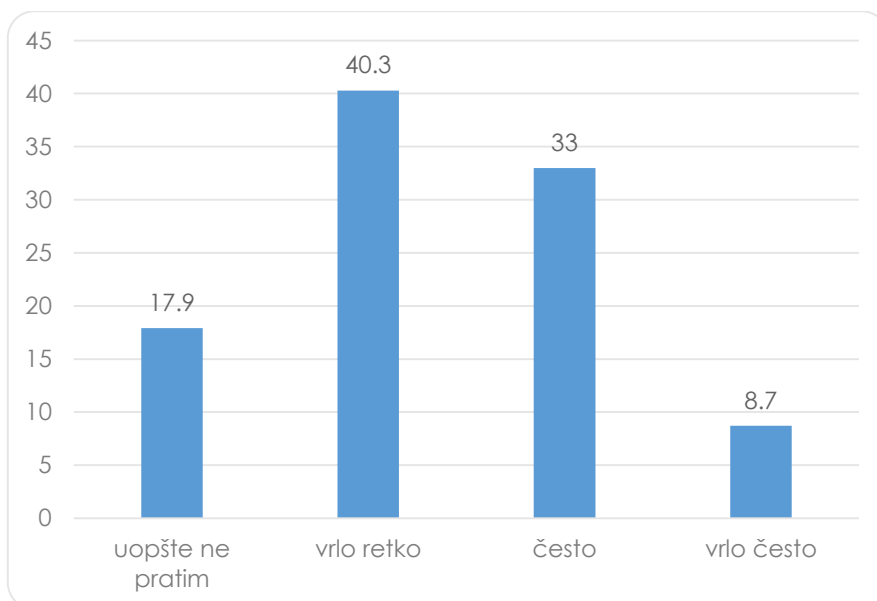
Dok je 2016. godine 5% ispitanika smatralo da su odnosi između Srba i Albanaca dobri, a 2017. godine čak duplo manje od toga, ove godine vidimo značajan porast prema kom čak 18% ispitanika ističe da su odnosi između pripadnika ove dve zajednice dobri ili veoma dobri. Odnosi sa Gorancima su stabilni kao i prethodnih godina, dok odnosi sa Bošnjacima takođe beleže poboljšanje.

9. Da li se ekonomska situacija na severu Kosova promenila u poslednjih godinu dana?

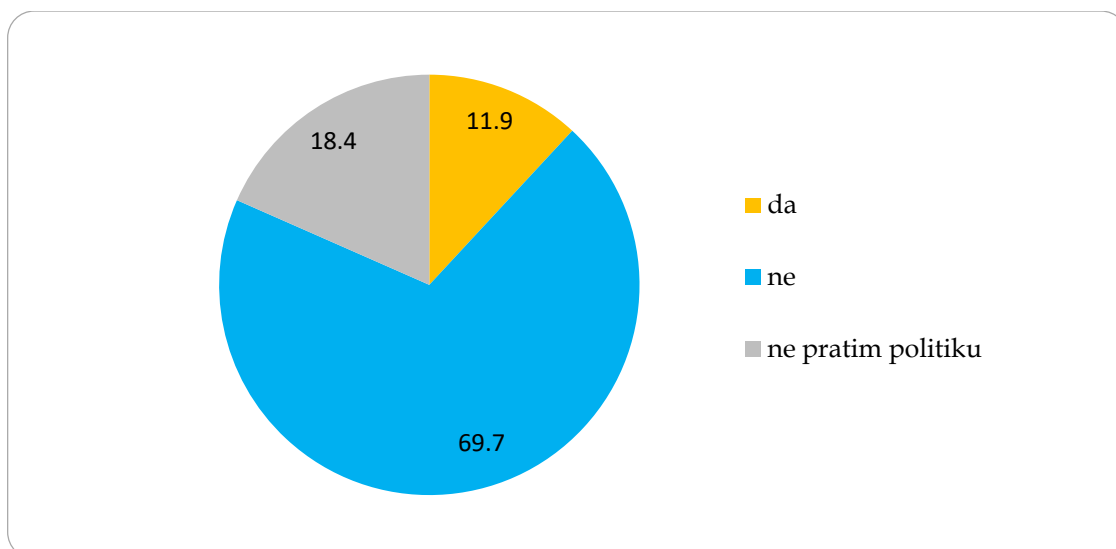

Istraživanje pokazuje da postoji značajna promena kada je reč o percepciji ekonomske situacije u odnosu na istraživanje od pre dve godine, ali ne i u odnosu na prošlogodišnje. Naime, 2016. godine je 28% ispitanika smatralo da se ekonomska situacija pogoršala, dok je 2017. godine čak 46% ispitanika smatralo da se ekonomska situacija pogoršala. Ove godine rezultati govore da se neznatno smanjio broj onih za koje se ekonomska situacija na severu Kosova pogoršala (43%).

10. Koliko često pratite politička dešavanja?

11. Da li postoje političari na Kosovu kojima verujete?

Rezultati ovogodišnjeg istraživanja pokazuju da je kod građana došlo do značajnog smanjenja poverenja u političare. Naime, 2016. godine je 19%

ispitanika imalo poverenja u nekog političara, a 2017. godine čak 23%. Ove godine se taj broj aritmetički prepolovio, što nam govori da je došlo do erozije poverenja u političare na Kosovu.

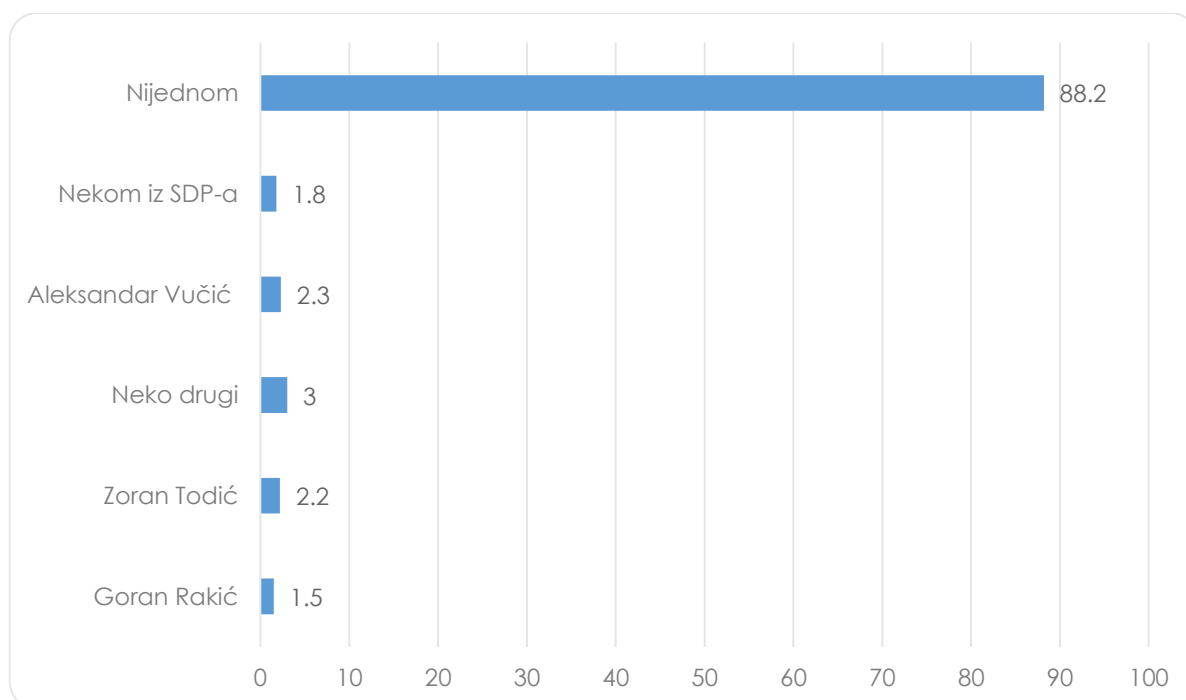
Ovogodišnje istraživanje pokazuje da sa porastom starosne granice raste i poverenje u političare:

	Imam poverenja
18-29	6,7%
30-45	11%
46-65	11,7%
66 i više	17,6%

Osim toga, kada je reč o poverenju, postoje razlike između stanovnika različitih mesta na severu Kosova:

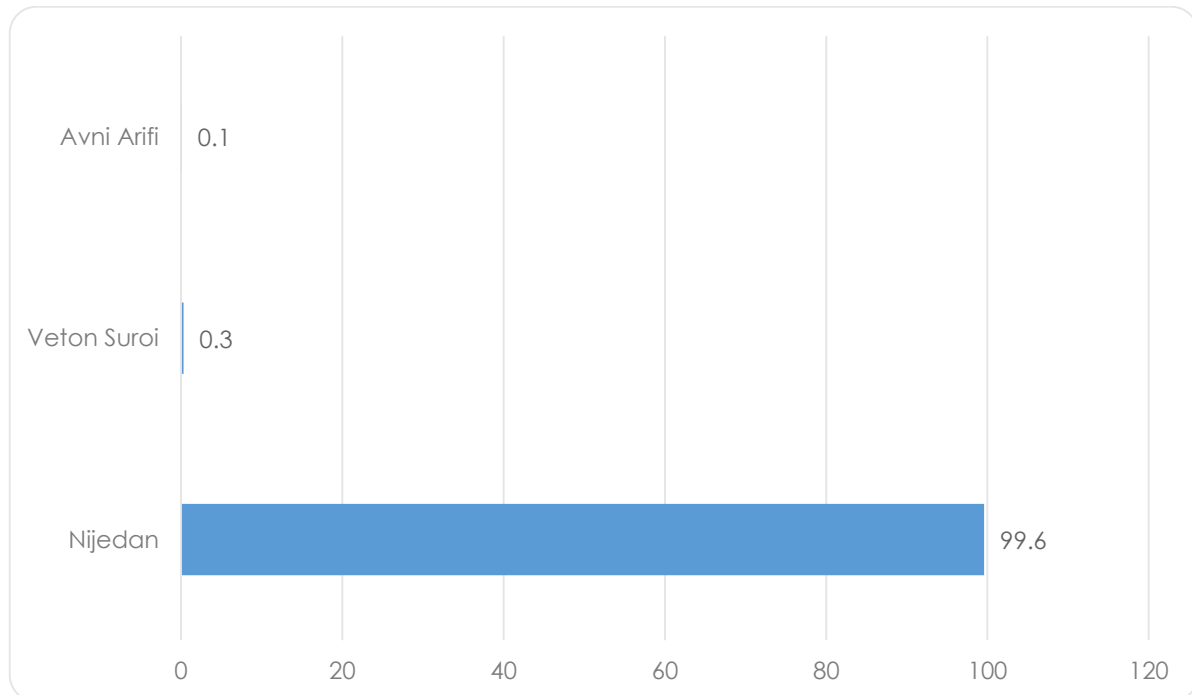
	Imam poverenja
Severna Mitrovica	5,7%
Zubin Potok	27%
Leposavić	11,8%
Zvečan	11,7%

12. Kom srpskom političaru na Kosovu najviše verujete?

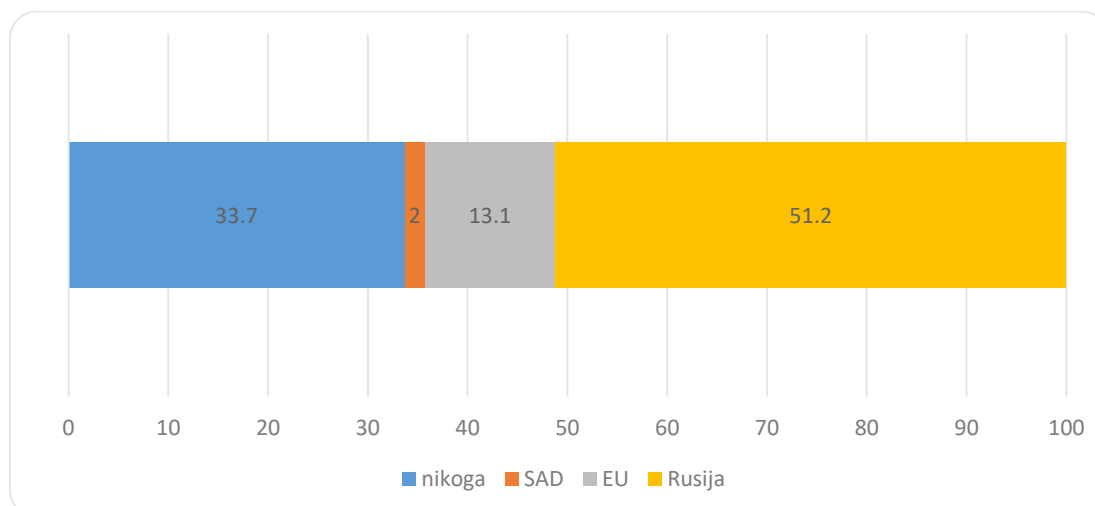
U odnosu na 2017. godinu, kada je 78.1% ispitanika odgovorilo da nema poverenja niti u jednog političara, taj broj se ove godine čak i povećao na 88.2 %. Imena koja su se našla u ovom grafikonu su upisivali sami građani, jer je upitnik predvideo opciju za tako nešto.

13. Kom albanskom političaru na Kosovu najviše verujete?

Slično kao i u prethodnom pitanju, ispitanici su sami upisali imena predstavljena na ovom grafikonu. Procenat ispitanika koji ne veruje niti jednom albanskom političaru ove godine, slično prethodnim, iznosi ogromnih 99,6 procenata.

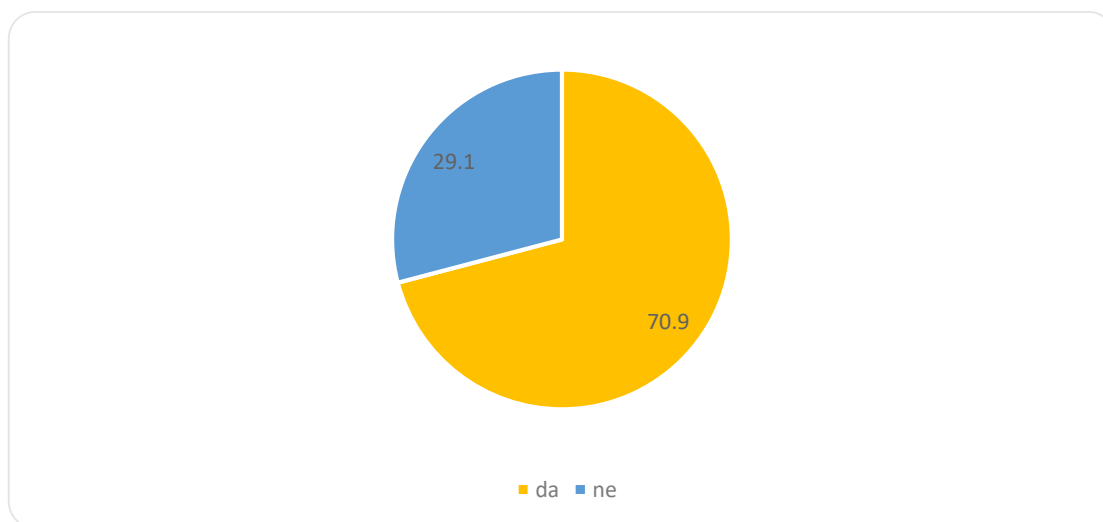
14. Srbi sa Kosova bi u spoljnoj politici i lobiranju najviše trebalo da se oslanjaju na:

Dok je istraživanje iz 2016. godine pokazalo da 17% ispitanika smatra da bi u lobiranju za interese Srba na Kosovu trebalo da se oslanjamo na EU, sledeće godine taj procenat je značajno opao, tako da je 2017. godine svega 5% ispitanika smatralo da bi u spoljnoj politici trebalo više da se oslanjamo na EU. Ovogodišnje istraživanje pokazuje da se EU kao potencijalni akter za lobiranje približno vraća na nivo od pre dve godine.

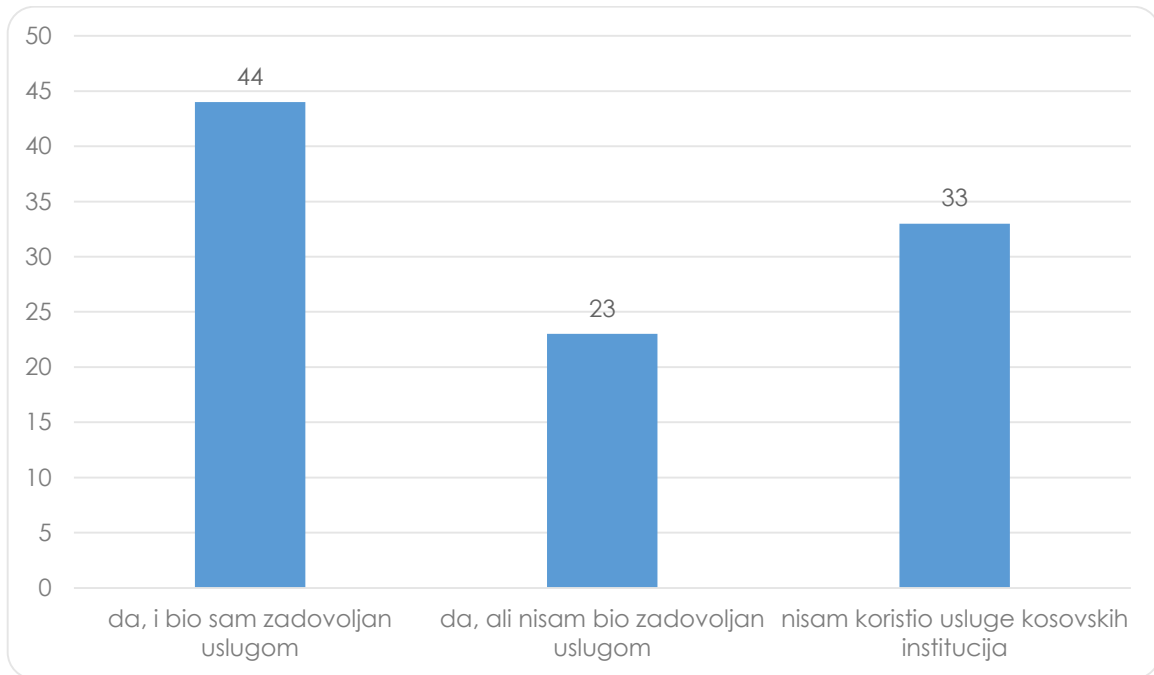
Sa druge strane, broj ispitanika koji veruju da se Srbi na Kosovu u zastupanju za ostvarivanje svojih ciljeva trebaju oslanjati na Rusiju je u konstantnom padu, od 75% (2016), 64% (2017), do 51% koliko je ih je bilo ove 2018 godine.

15. Da li posedujete lična dokumenta izdata od strane kosovskih institucija?

Procenat građana koji poseduju lična dokumenta izdata od strane kosovskih vlasti je u porastu. Istraživanje pokazuje da se za tri godine broj ispitanika koji imaju dokumenta izdata od strane kosovskih institucija povećao za 5%. Taj trend je prema ispitanicima iz fokus grupa posledica jenjavanja pritiska zajednice koji je ranije takav čin smatrao izdajom interesa Srba na Kosovu. Pored toga ovaj trend se objašnjava i progresu u intergraciji severa u administrativno-pravni sistem Kosova.

16. Da li ste koristili usluge kosovskih institucija?

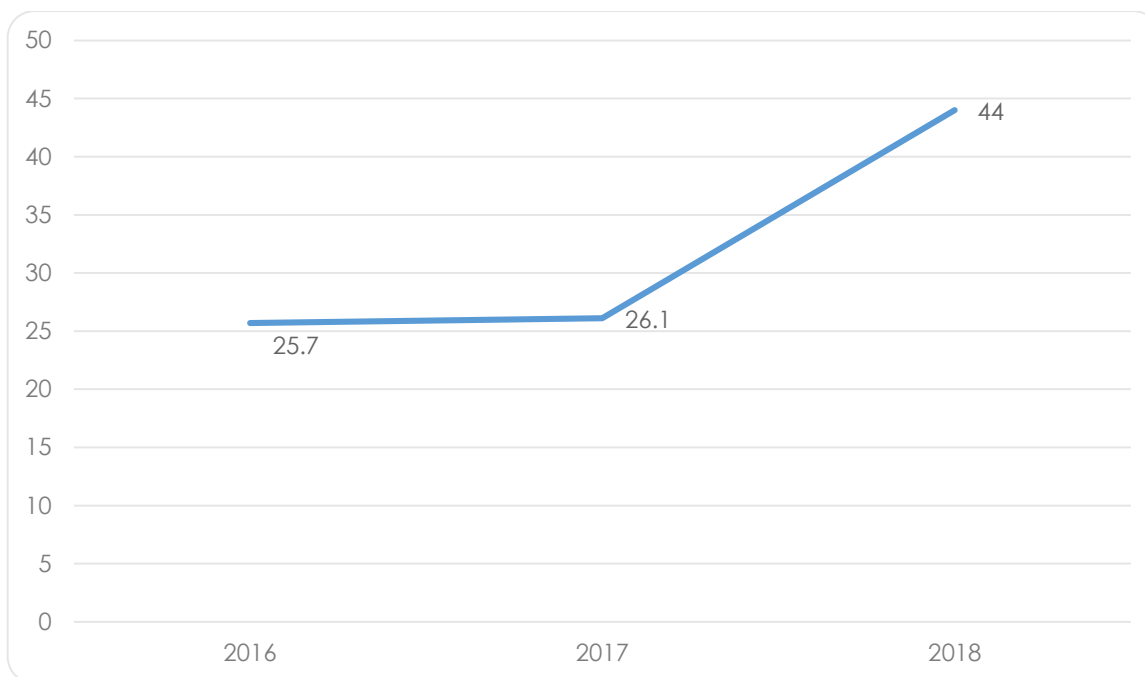
U odnosu na prethodna dva istraživanja iz 2016. i 2017. godine možemo videti da se broj onih koji koriste usluge kosovskih institucija povećao za skoro 20%. Rezultat je komplementaran sa rezultatima prethodnog pitanja koje je ustanovilo rast broja građana severa Kosova koji poseduju dokumenta izdata od strane kosovskih institucija.

Istraživanje pokazuje da najstariji ispitanici najviše koriste usluge kosovskih institucija, dok najmlađi to čine najmanje. Osim toga, najstariji su najzadovoljniji uslugama, čak 61% ispitanika starijih od 65 godina je reklo da je zadovoljno uslugama.

Istraživanje pokazuje i značajnu razliku prema opštinama:

	Koristio sam usluge kosovskih institucija
Severna Mitrovica	68%
Zubin Potok	58,4%
Leposavić	68,2%
Zvečan	71,6%

U odnosu na prethodna dva istraživanja iz 2016. i 2017. godine možemo videti da se broj onih koji koriste usluge kosovskih institucija povećao za skoro 20%.

17. Na skali od 1 do 5, ocenite koliko ste zadovoljni učinkom sledećih institucija:

Vlada Srbije	2,9
Kancelarija za Kosovo i Metohiju	2,9
Četiri novoformirane kosovske opštine na severu	2,8
Privremeni organi lokalne samouprave	2,5
Srpski poslanici u Skupštini Kosova	2,5
Srpski ministri u Vladi Kosova	2,4
KFOR	2,3
UNMIK	2,2
Kosovska policija	2,1
Kancelarija EU na Kosovu	2,1
EULEX	2,1
Vlada Kosova	2,1

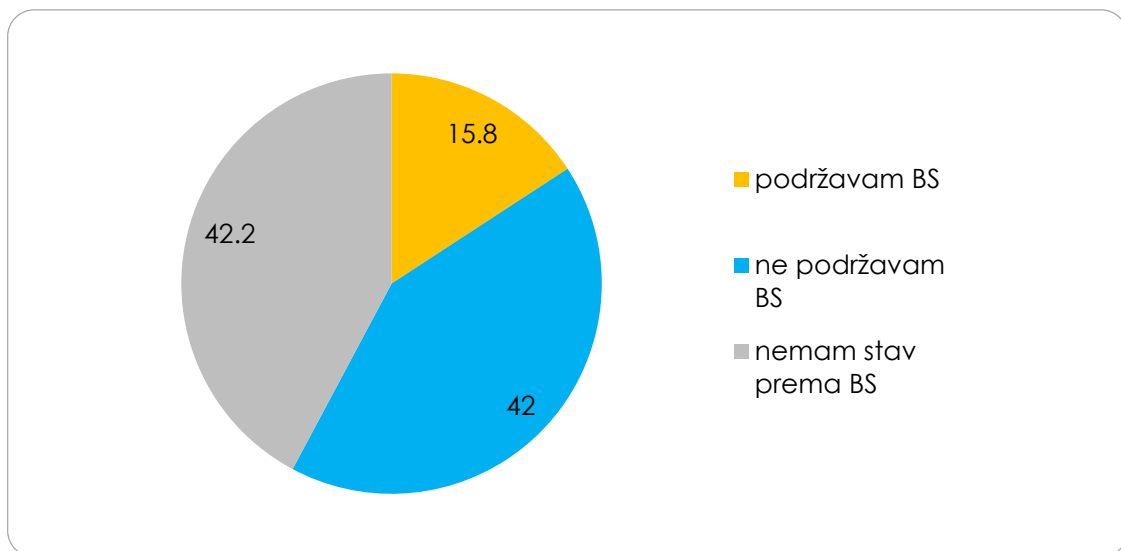
18. Na skali od 1 do 5, ocenite koliko verujete sledećim institucijama:

Kancelarija za Kosovo i Metohiju	2,9
Privremeni organi lokalne samouprave	2,9

Vlada Srbije	2,8
Četiri novoformirane kosovske opštine na severu	2,8
Srpski poslanici u Skupštini Kosova	2,4
Srpski ministri u Vladi Kosova	2,3
KFOR	2,3
UNMIK	2,3
Kosovska policija	2,2
Kancelarija EU na Kosovu	2,2
EULEX	2,1
Vlada Kosova	2,1

Rezultati iz prethodne dve tabele su u velikoj meri istovetni sa rezultatima dobijenim prethodnih godina, te nisu uočene značajne promene u stavu građana prema navedenim institucijama.

19. Kakav je vaš stav prema Briselskom sporazumu?

Stav građana prema Briselskom sporazumu nije se značajno promenio u poslednje tri godine.

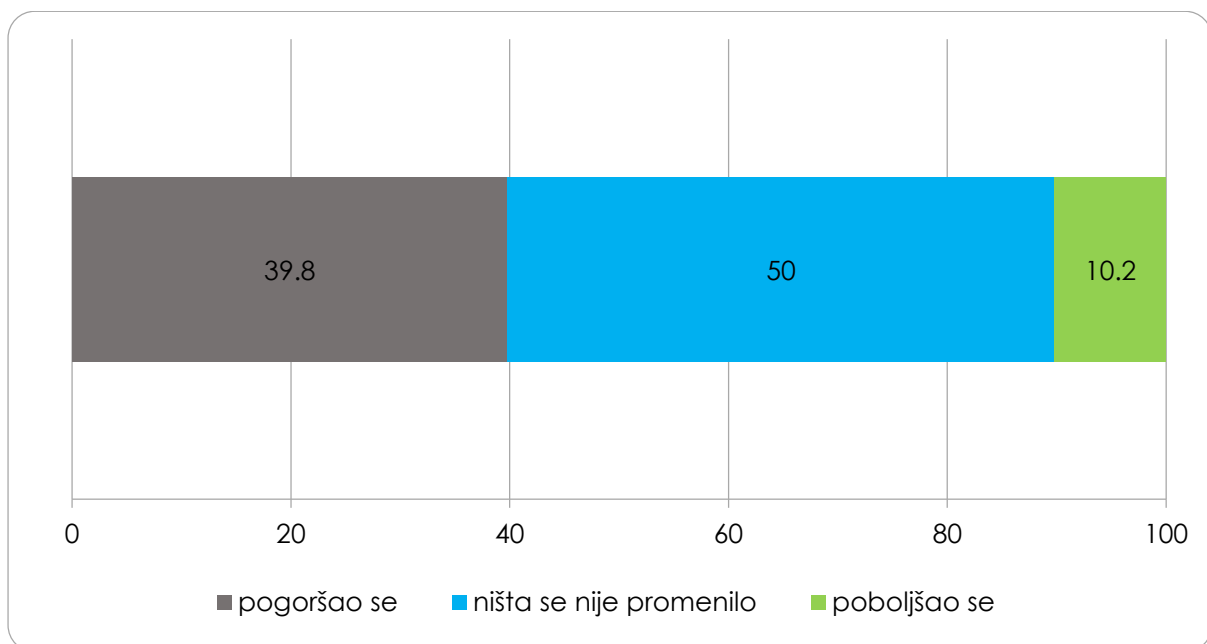
U odgovoru na ovo pitanje vidimo da postoji značajna sličnost između najmlađe i najstarije grupe ispitanika:

	Podržavam
18-29 godina	9,8%
30-45 godina	22,6%
45-65 godina	17,4%
66 + godina	9,8%

Analize, takođe, pokazuju da postoje značajne razlike u podršci Briselskom sporazumu između ispitanika iz različitih opština:

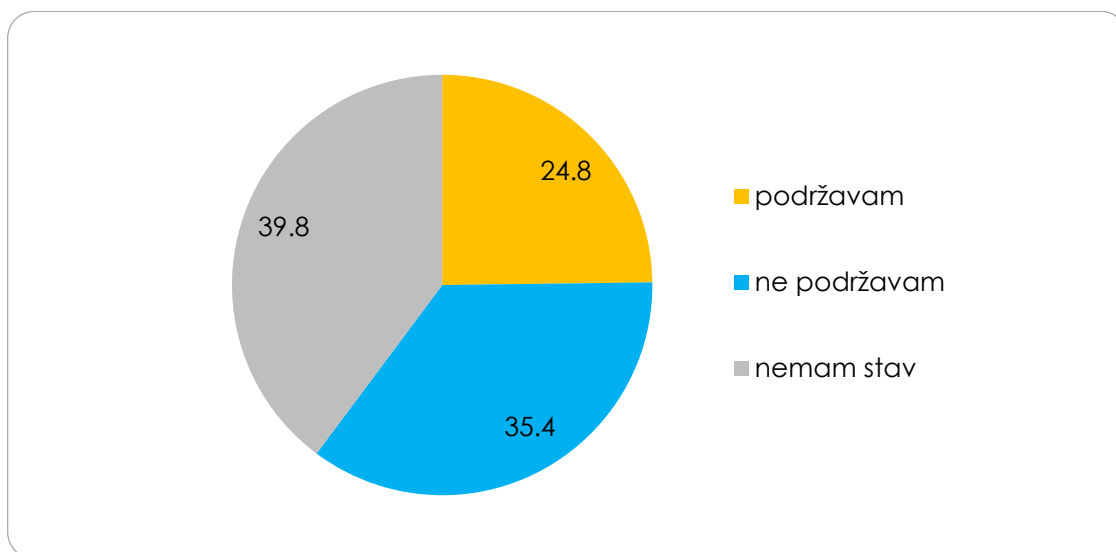
	Podržavam
Severna Mitrovica	20,5%
Zubin Potok	17,5%
Leposavić	9,5%
Zvečan	16,7%

20. Da li se život Srba na Kosovu promenio nakon potpisivanja Briselskog sporazuma?

U istraživanju 2016. godine 25% ispitanika je isticalo da se život Srba na Kosovu pogoršao nakon potpisivanja Briselskog sporazuma, dok se 2017. godine broj ispitanika sa takvim stavom značajno povećao na 42% i bez značajnih razlika ostao takav i ove godine.

21. Kakav je vaš stav prema učestvovanju Srba u institucijama Kosova?

Stav u vezi sa učestvovanjem Srba u institucijama Kosova se nije značajno menjao u poslednje tri godine.

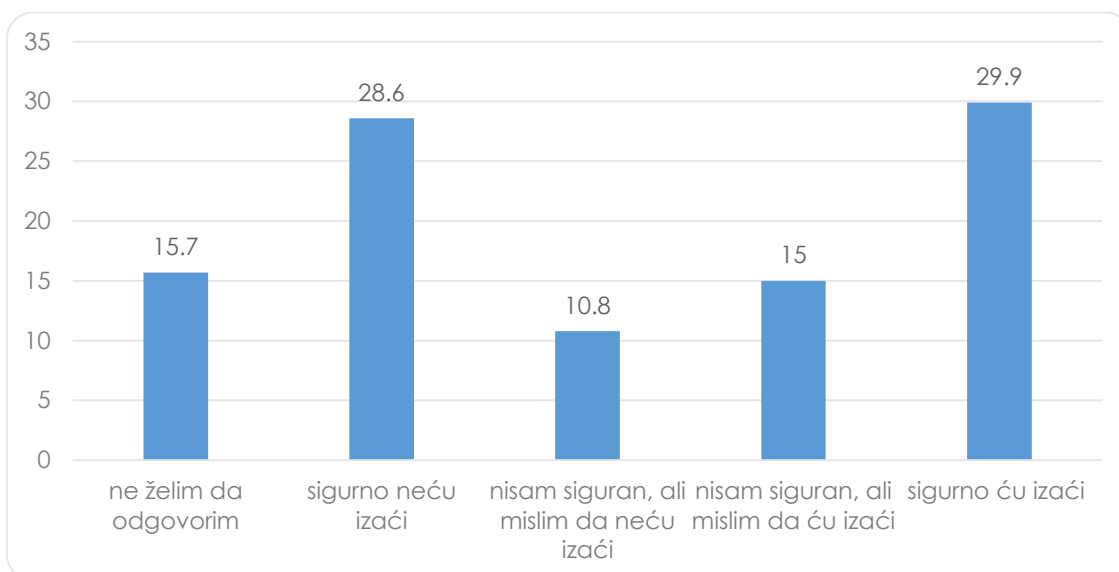
Broj ispitanika koji podržavaju učestvovanje Srba u institucijama Kosova razlikuje se od opštine do opštine:

	Podržavam
Severna Mitrovica	35,3%
Zubin Potok	21,1%
Leposavić	15,8%
Zvečan	24,2%

Broj ispitanika koji podržavaju učestvovanje Srba u institucijama Kosova razlikuje se u zavisnosti od nivoa obrazovanja:

	Podržavam
Osnovno	11,7%
Srednje	24,6%
Više	22%
Visoko	34,7%

22. Da li ćete izaći na sledeće kosovske izbore kada se budu održavali?

U poslednje tri godine došlo je do značajnog povećanja broja ispitanika koji planiraju da izađu na sledeće izbore na Kosovu. Dok je 2016. godine taj broj iznosio oko 26%, a 2017. godine 36%, prema podacima iz ovogodišnjeg istraživanja 45% ispitanika planira da izađe na glasanje na sledećim kosovskim izborima, što je porast od gotovo 20% za dve godine.

Broj ispitanika koji planira da izađe na sledeće izbore na Kosovu razlikuje se prema godinama ispitanika:

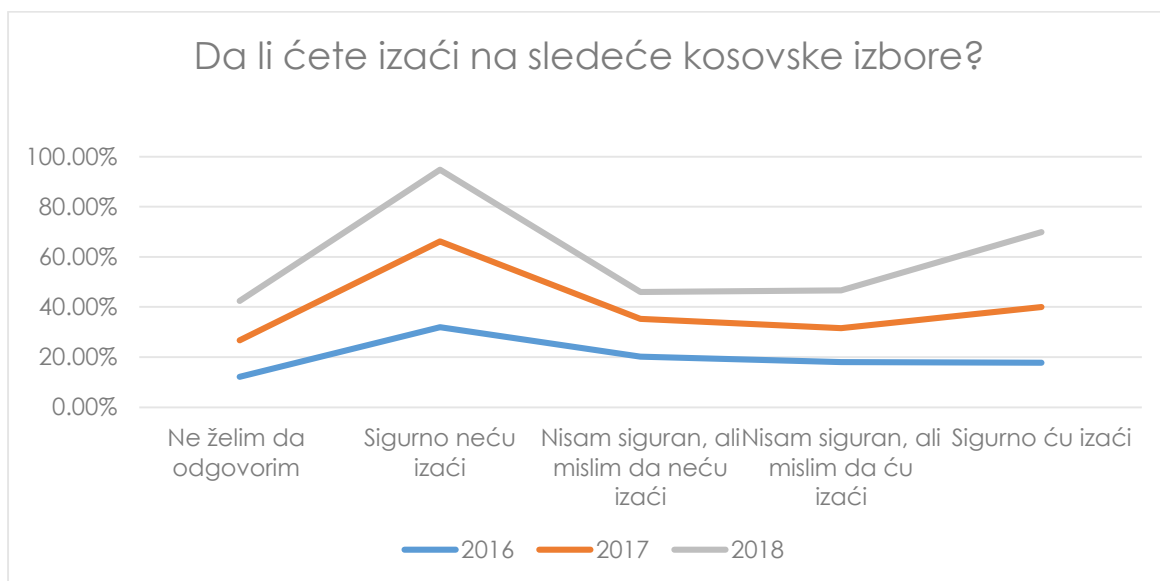
	Sigurno/verovatno ću glasati
18-29	35,1%
30-45	45,8%
46-65	49,2%
66 i više	43,9%

Broj ispitanika koji planira da izađe na sledeće izbore na Kosovu razlikuje se u zavisnosti od nivoa obrazovanja:

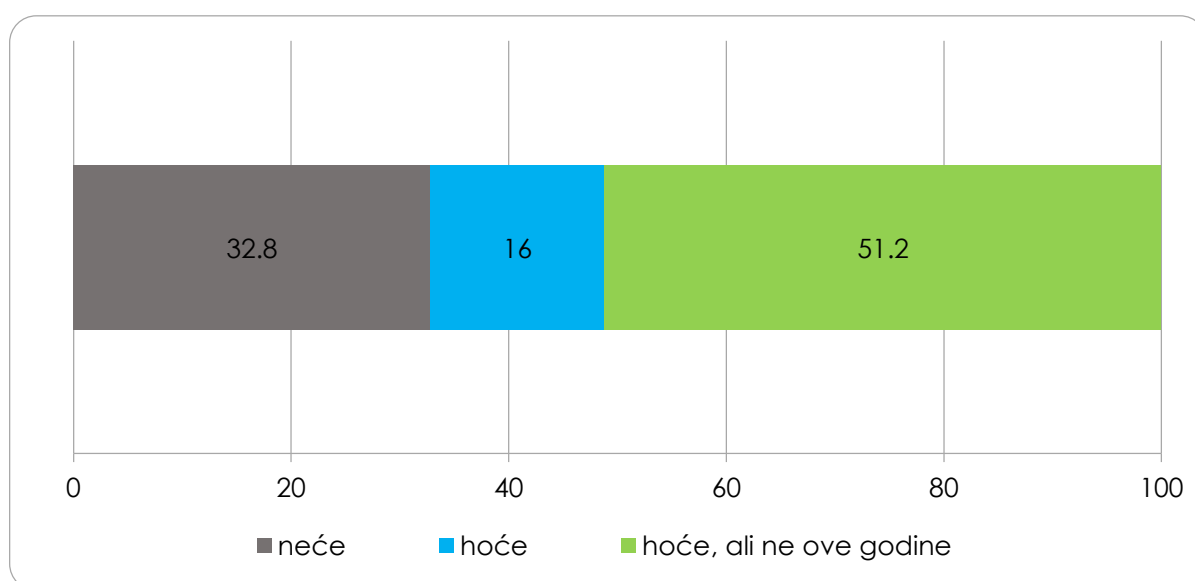
	Sigurno/verovatno ću glasati
Osnovno	27,3%
Srednje	45,6%
Više	49,1%
Visoko	46,6%

Broj ispitanika koji planira da izađe na sledeće izbore na Kosovu razlikuje se od opštine do opštine:

	Sigurno/verovatno ću glasati
Severna Mitrovica	46,9%
Zubin Potok	57,1%
Leposavić	37,6%
Zvečan	45%

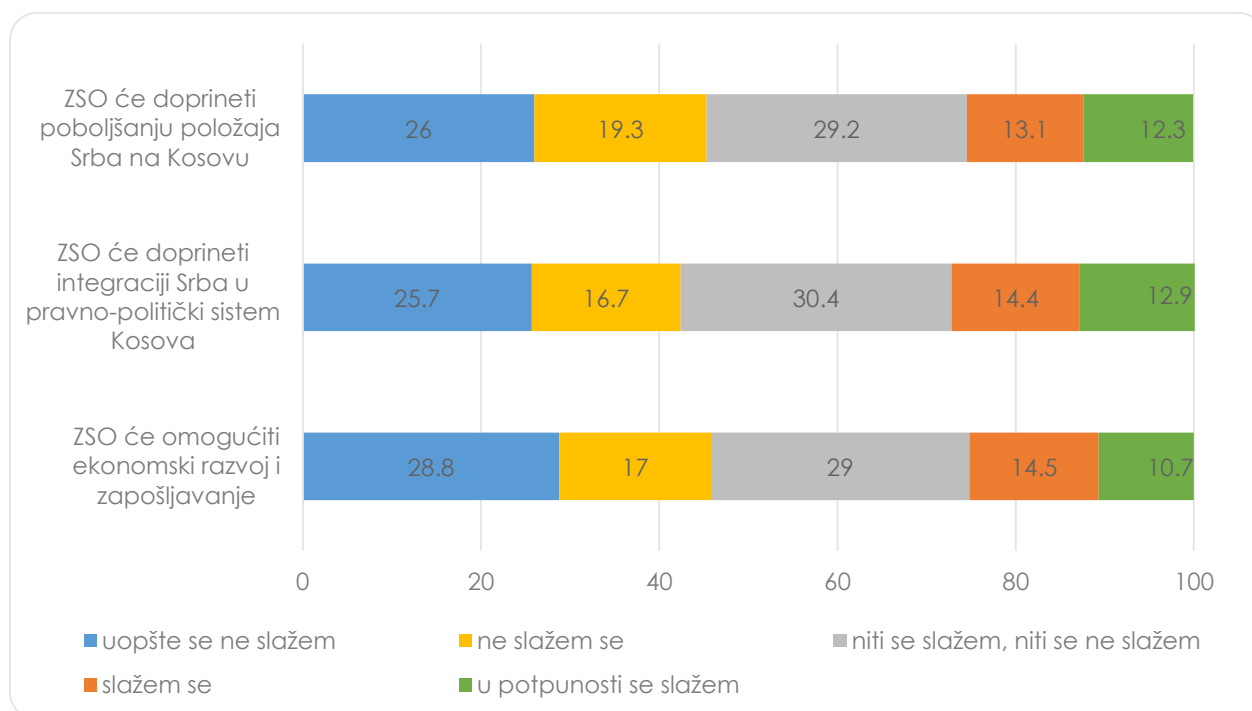
23. Šta mislite, da li će Zajednica srpskih opština biti formirana?

U poslednje tri godine nije došlo do značajnih promena kada je reč o tome koliki broj ljudi veruje u to da će Zajednica srpskih opština biti formirana.

24. Na skali od 1 do 5, gde 1 znači “ne slažem se u potpunosti”, a 5 “u potpunosti se slažem”, kako biste ocenili sledeće stavove o Zajednici srpskih opština?

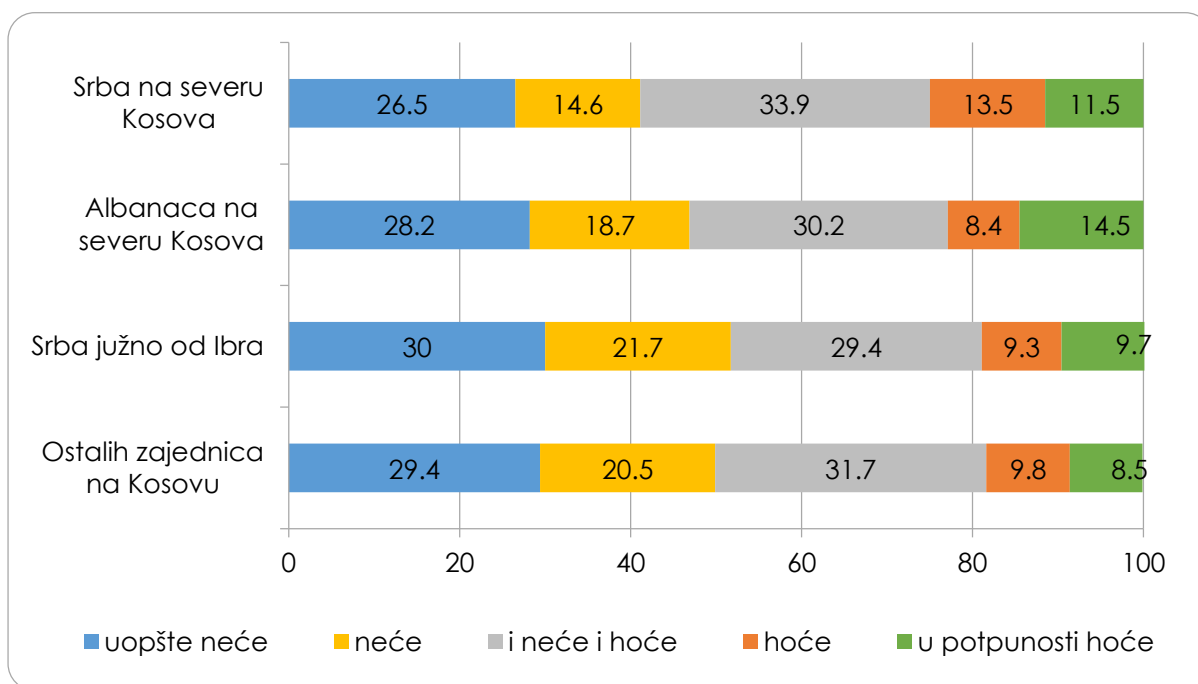
	Prosečna ocena
ZSO će doprineti poboljšanju položaja Srba na Kosovu	2,7
ZSO će doprineti integraciji Srba u pravno-politički sistem Kosova	2,7
ZSO će omogućiti ekonomski razvoj i zapošljavanje	2,6

Dok kod većine ispitanika postoji optimizam u vezi sa formiranjem ZSO, u poslednje tri godine došlo je do neznatnog porasta pesimizma kada govorimo o percepciji građana šta će im Zajednica srpskih opština doneti, ako i kada bude formirana.

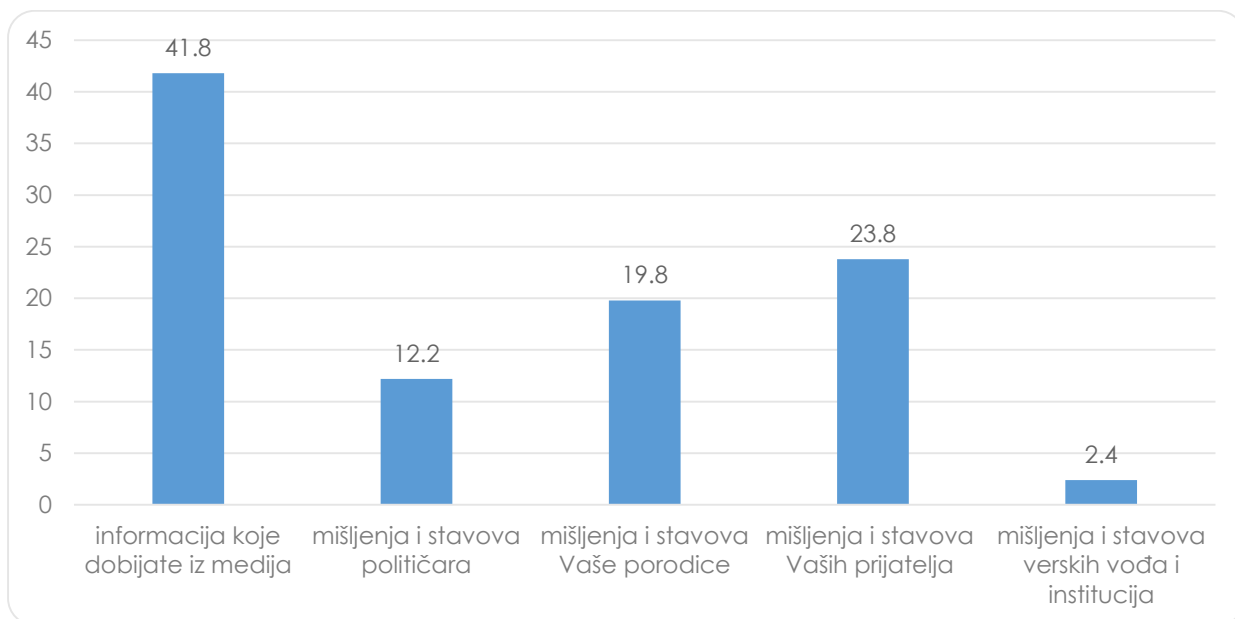
25. Na skali od 1 do 5, gde je 1 “uopšte neće”, a 5 “u potpunosti hoće”, da li će Zajednica srpskih opština unaprediti život:

	Prosečna ocena
Srba na severu Kosova	2,7
Albanaca na severu Kosova	2,6
Srba južno od Ibra	2,5
Ostalih zajednica na Kosovu	2,5

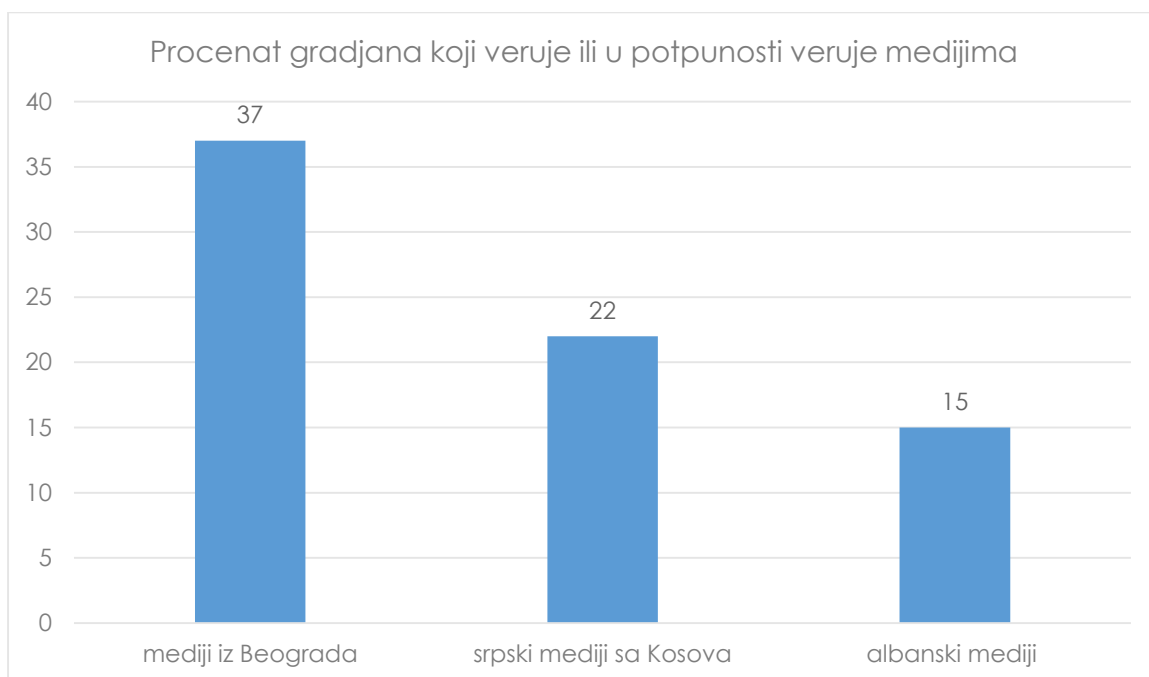

Kao i u prethodnom pitanju, ovogodišnje istraživanje pokazuje da je u odnosu na istraživanja iz 2016. i 2017. godine došlo do smanjenja očekivanja o dobiti koje bi formiranje Zajednice srpskih opština moglo da donese.

26. Na osnovu čega gradite stav o politici i političkim dešavanjima?

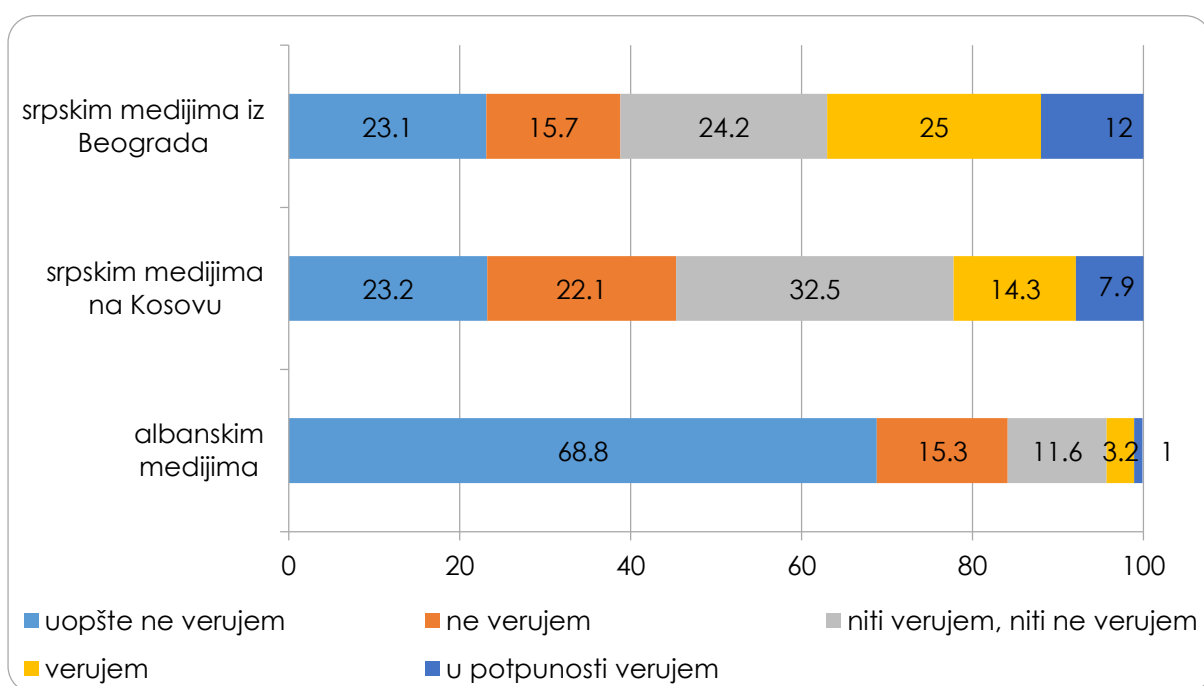

Mediji ostaju glavni izvor informacija građana koje presudno utiču na formiranje njihovih političkih stavova. Konstantnost u rezultatima iz godine u godinu postoji i po pitanju poverenja u medije. Ukupno 37% ispitanika veruje ili u potpunosti veruje medijima iz Beograda, dok po istom kriterijumu 22% ispitanika veruje srpskim medijima sa Kosova, a manje od 15% albanskim medijima sa Kosova.

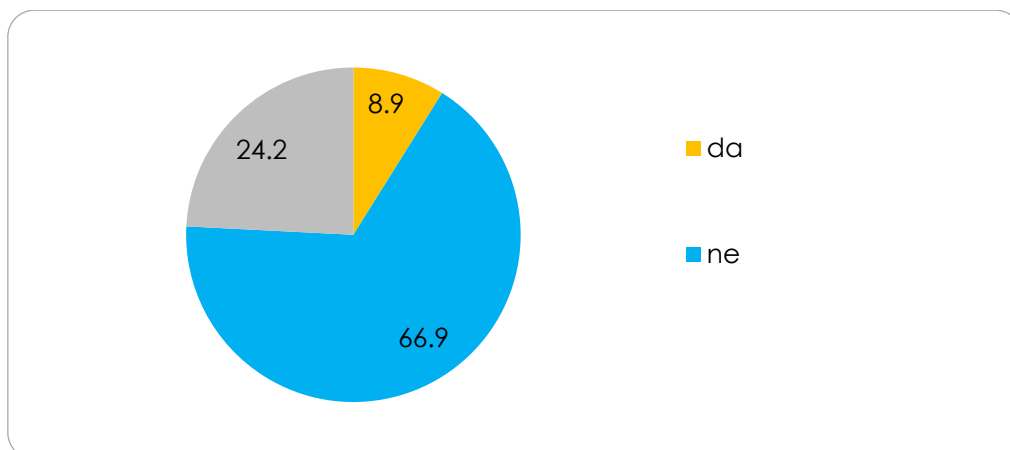

27. Na skali od 1 do 5, gde 1 znači “ne verujem uopšte”, a 5 “verujem u potpunosti”, koliko verujete:

	Prosečna ocena
srpskim medijima iz Beograda	2,9
srpskim medijima na Kosovu	2,6
albanskim medijima	1,5

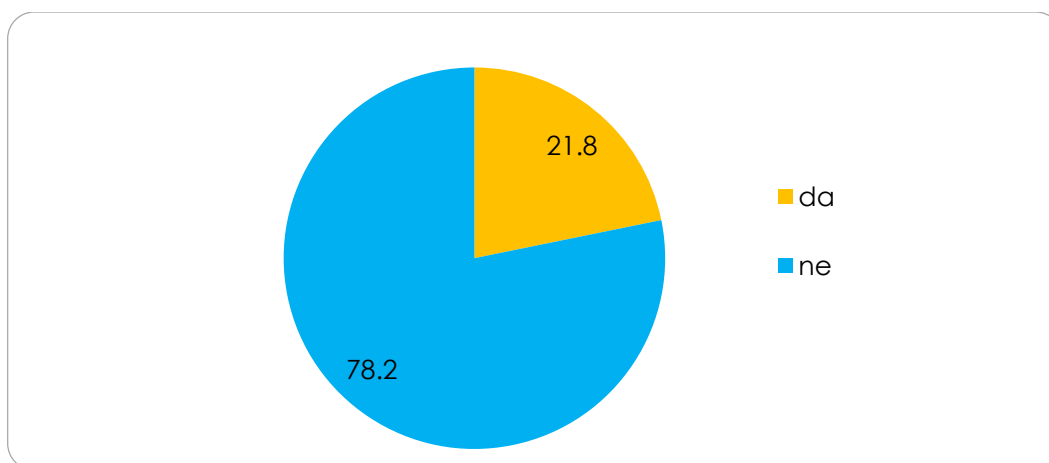

28. Da li su nezavisni stavovi i kritičko mišljenje dovoljno zastupljeni u medijima na Kosovu?

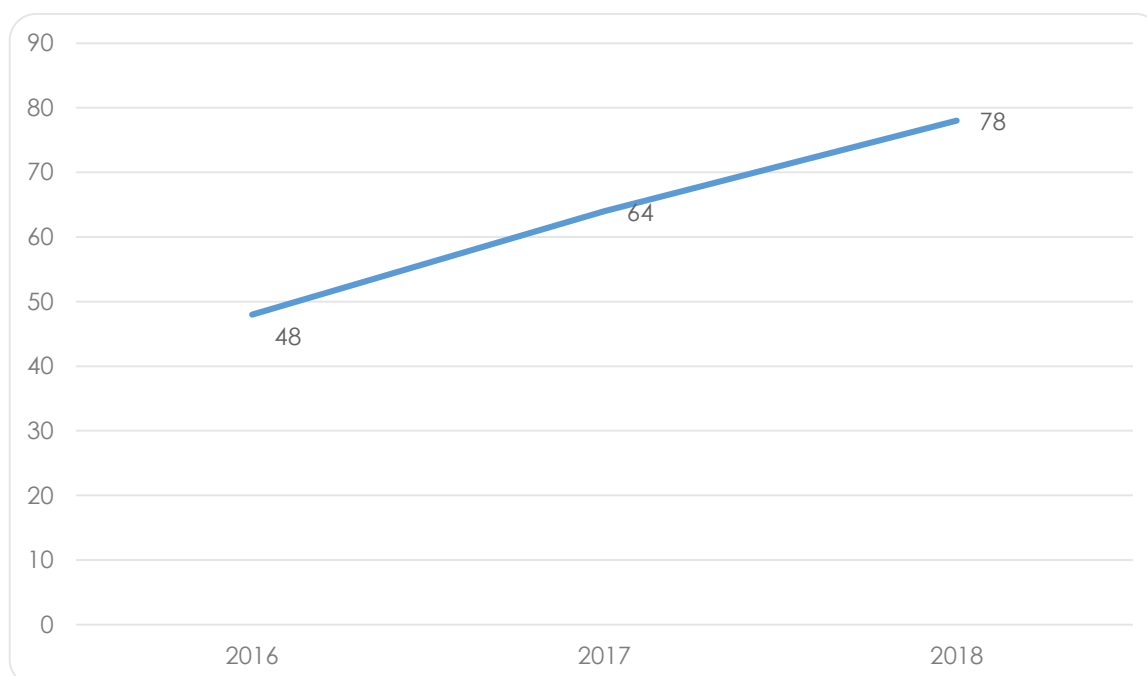

Broj građana (ispitanika) koji smatra da nezavisni stavovi i kriticko misljenje nisu zastupljeni u medijima je sve veći, sa 53% u 2016. i 2017. godini, raste na 66% ove godine. Kada se tome dodaju rezultati nepoverenja građana u političare i institucije može se slobodno govoriti o “krizi poverenja” u društvu na severu Kosova.

29. Da li se osećate slobodnim da javno izrazite svoje političke stavove?

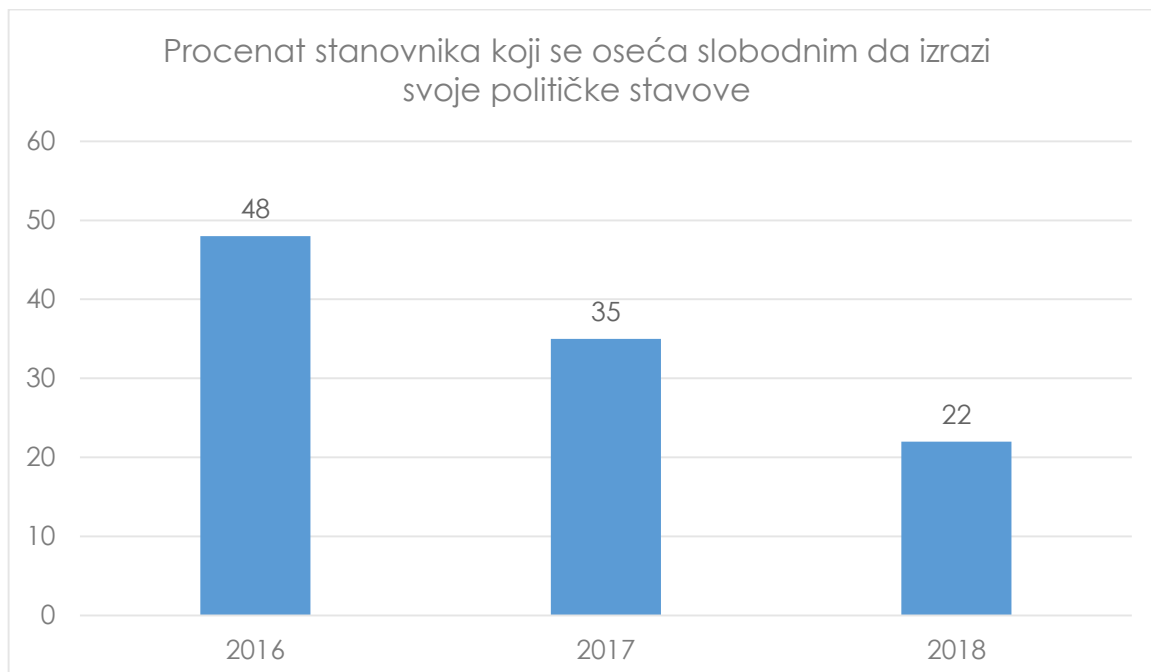

Iz godine u godinu postoji trend širenja straha kod ispitanika da slobodno iznose svoje političke stavove:

U odnosu na prethodna dva istraživanja vidimo da postoji trend širenja straha kod ispitanika da slobodno iznose svoje političke stavove. Pre dve godine je 48% ispitanika istaklo da se plaši da javno iznosi svoje stavove i

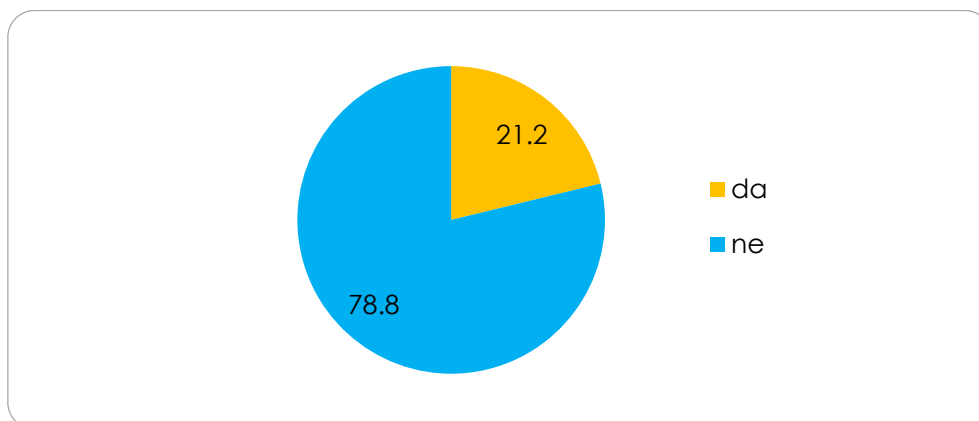
slobodno priča o politici, prethodne godine se procenat povećao na 64% ispitanika, dok je ove godine još više uplašanih građana, čak 78%.

Učesnici fokus grupa i intervjua na severu Kosova su istakli značajan porast tenzija na lokalnom nivou koji proizilazi iz uticaja poslednjih političkih događaja¹. U nekoliko navrata je istaknuto da pluralizam u okviru konteksta srpskog političkog sistema se sve samo ne smanjio u uslovima rastuće dominacije Srpske napredne stranke (SNS) Aleksandra Vučića i Srpske liste. Kao posledica ovoga, postoji preovlađujući strah i uzdržanost od izražavanja mišljenja koja bi bila u suprotnosti sa 'partijskom linijom'. Uticaj koji je vršen na institucije i organe od strane članova vladajućih partija je dalekosežan, gde su pretnje gubitkom posla i drugi oblici ugrožavanja dovoljni da uguše otvoreniji politički dijalog. Učesnici su takođe istakli da su skorašnje ubistvo Olivera Ivanovića i ostali incidenti pokazatelji povećane polarizovanosti, kao i ograničenog javnog prostora.

¹ Dati događaji su znatno i direktno uticali negativno na ton i oblik društvenog dijaloga i diskursa.

30. Da li je vaša bezbednost ili bezbednost vaše najuže porodice bila ugrožena u proteklih šest meseci?

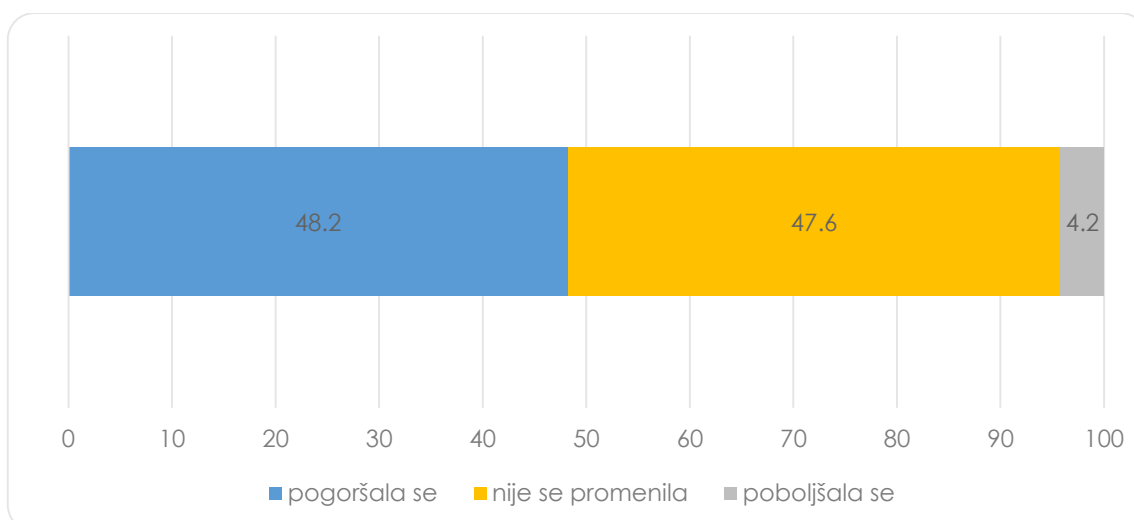

U odnosu na prethodne dve godine (2016: 13%, 2017: 14%), vidimo da je došlo do povećanja ugrožavanja lične bezbednosti. Ti rezultati se pripisuju seriji incidenata koji su se u vreme anketiranja građana događali u srpskim sredinama na Kosovu.

Percepcija ugroženosti lične bezbednosti različita je od opštine do opštine:

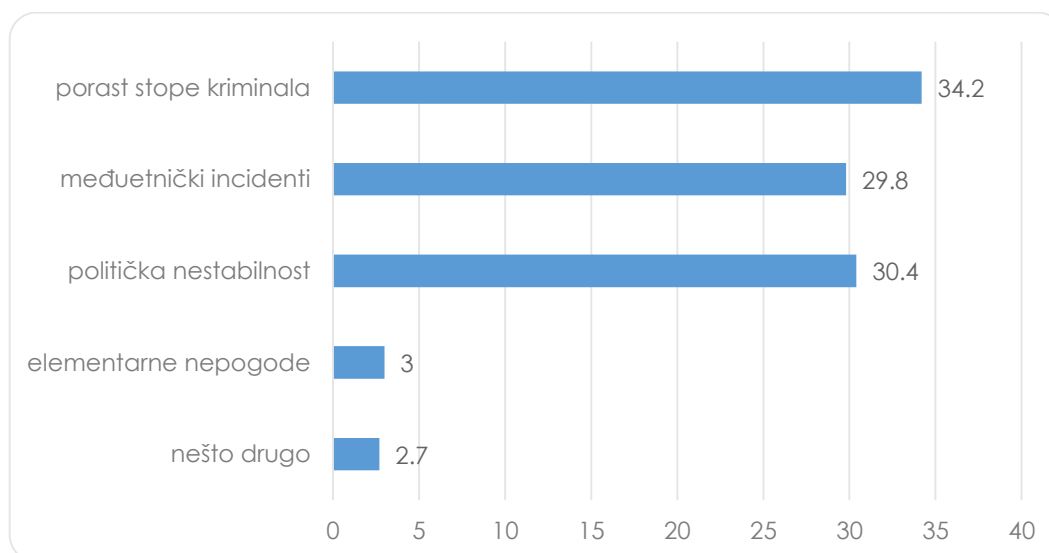
Opština	Ugrožena lična bezbednost
Severna Mitrovica	32,3%
Zubin Potok	9,6%
Leposavić	5,8%
Zvečan	24,6%

31. Da li se bezbednosna situacija na severu Kosova promenila u poslednjih godinu dana?

Nema značajnih pomeranja između 2017. godine kada je 52% ispitanika naglasilo da je došlo do pogoršanja bezbednosne situacije i 2018. godine kada je taj broj bio tek nešto ispod 50%.

32. Koji su po vašem mišljenju najveći bezbednosni rizici u vašem okruženju?

Kada je reč o percepciji najvećih bezbednosnih rizika, možemo videti da je došlo do povećanog straha kod građana od porasta ilegalnih aktivnosti (čak 12% u odnosu na prošlu godinu) i smanjenja straha od međuetničkih incidenata (za 10% u odnosu na prošlu godinu). Interesantno je da se percepcija političke nestabilnosti kao bezbednosnog rizika uopšte nije menjala u prethodne tri godine.

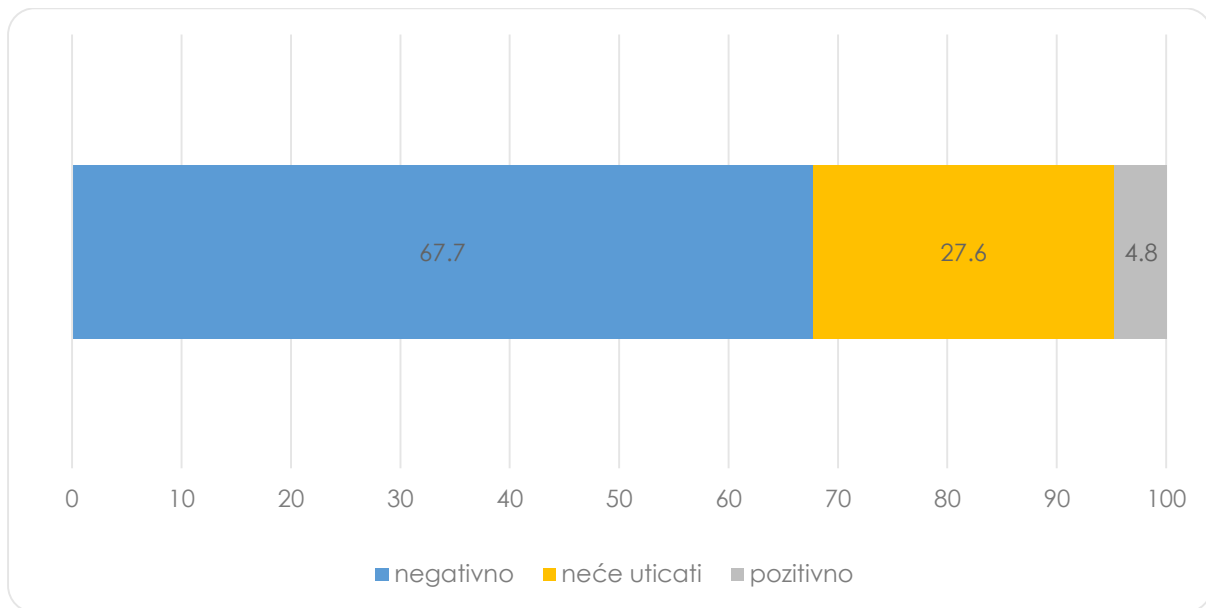
Na osnovu empirijskih rezultata date ankete, kao i dopunskog ključavnog istraživanja, možemo doći do zaključka da je tokom prošle godine došlo do značajne promene u percepciji fizičke i materijalne bezbednosti na severu Kosova. Ovo je uglavnom, ali ne i isključivo, posledica porasta ilegalnih aktivnosti². Sveukupno, 34.2% ispitanika je istaklo da su ilegalne aktivnosti zapravo najveća pretnja u njihovim zajednicama, što je rast od 10% u poređenju sa prošlogodišnjim istraživanjem. Ovo bi se moglo pripisati nizu specifičnih incidenata koji su se desili; naime, ubistvo kosovskog političara, Srbina Olivera Ivanovića, kao i rašireno uverenje da istraživanje Ivanovićevog ubistva neće izroditi konkretne rezultate ili dokaze³, što je kreiralo neizvesnost u

² Izjava učesnika uzetih tokom trajanja focus grupa održanih u Severnoj Mitrovici između 18. i 19. Jula 2018. godine.

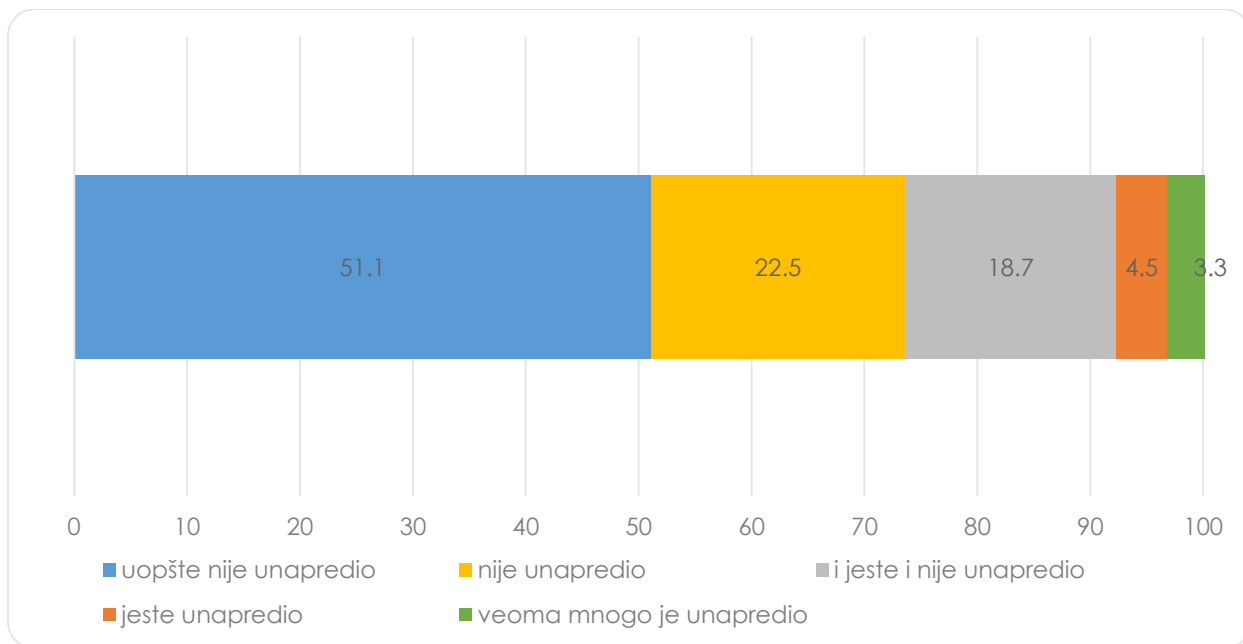
³ <http://www.balkaninsight.com/en/article/serbia-kosovo-lack-cooperation-in-ivanovic-murder-investigation-05-30-2018>

vezi sa tim događajem. Percipirani nedostatak transparentnosti dela političke elite u kombinaciji sa preovlađujućim osećajem nesigurnosti i uverenja da je porast ilegalnih aktivnosti preovlađuje na severu Kosova je sveukupno stvorila niz briga u vezi sa budućim statusom srpskih institucija, razvojem politike, kao i fizičke bezbednosti.

33. Kako će moguće otvaranje glavnog mosta na Ibru uticati na bezbednosnu situaciju?

34. Na skali od jedan do pet, ocenite u kojoj meri je Briselski sporazum unapredio slobode i prava srpskog naroda na Kosovu?

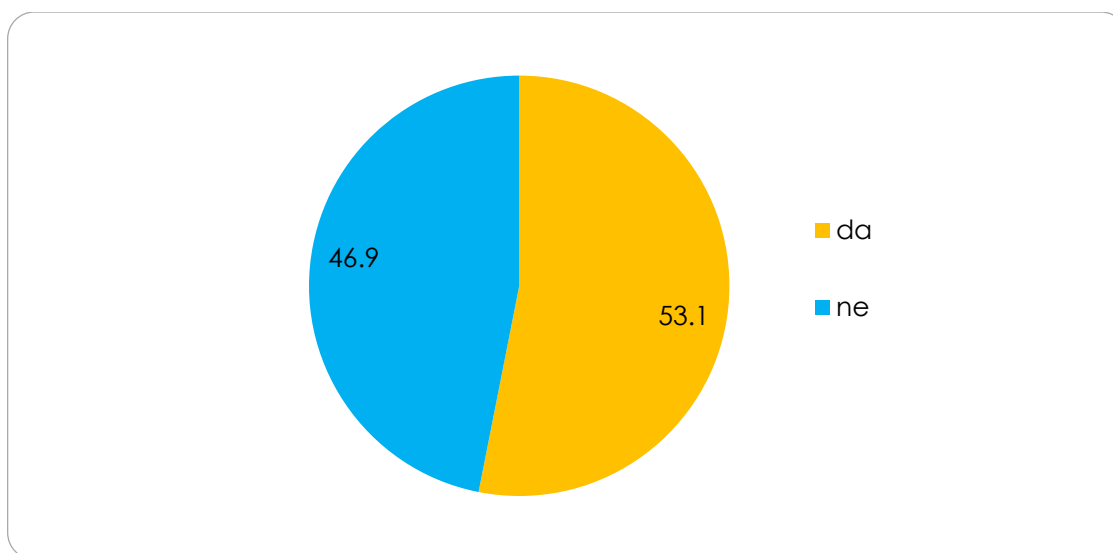

Poređenje rezultata istraživanja u poslednje tri godine pokazuje da ispitanici smatraju da je zaštita sloboda i prava srpskog naroda na Kosovu u svetlu Briselskog sporazuma svake godine sve gora. U odnosu na 2016. godinu kada je 35% ispitanika smatralo da Briselski sporazum nije unapredio zaštitu sloboda i prava srpskog naroda na Kosovu, 2018. godine je taj broj značajno veći i iznosi 51%.

35. Ocenite poštovanje sledećih prava i sloboda srpskog naroda u severnim opštinama?

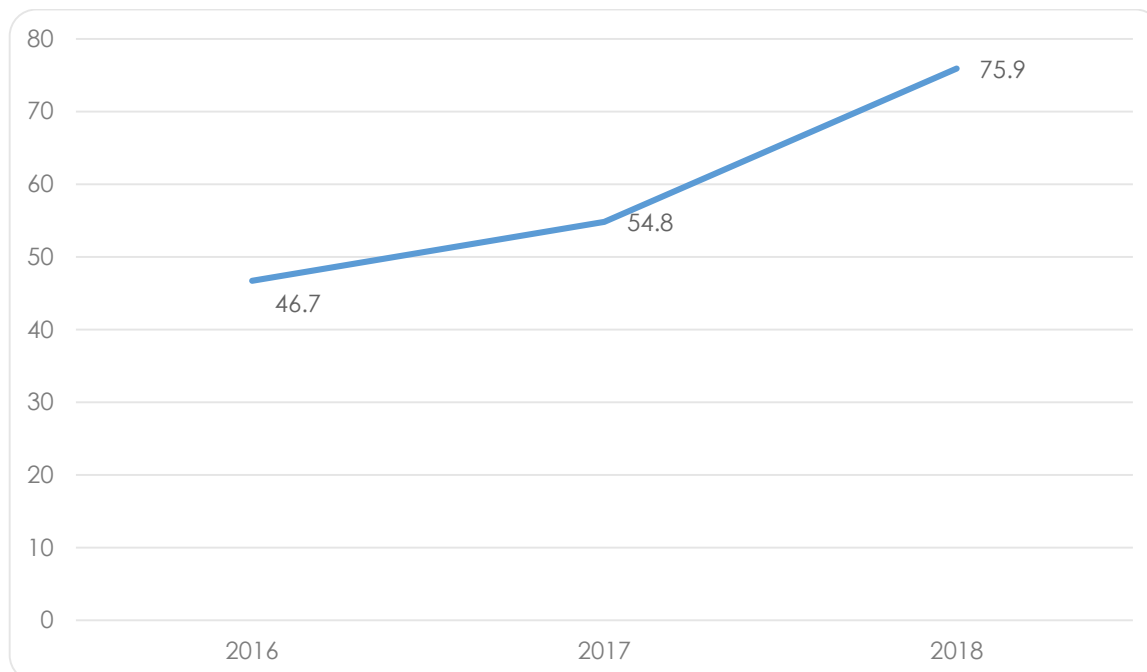
Pravo na jezik	4,1
Pravo na obrazovanje	4,1
Pravo na slobodu veroispovesti	4
Pravo na slobodu ispoljavanja nacionalne pripadnosti	3,7
Pravo na zdravstvenu zaštitu	3,6
Pravo na slobodno kretanje	3,6
Pravo na slobodu govora	3,3
Pravo na zaposlenje	2,8

36. Da li vidite sebe na Kosovu u narednih pet godina?

U odnosu na prošlogodišnje istraživanje frekvencija odgovora na ovo pitanje ostala je gotovo identična. Međutim, ono što se promenilo je podatak da se značajno uvećao broj najmlađih ispitanika koji aktivno razmišlja o napuštanju Kosova. Dok je prošle godine o tome razmišljao svaki treći ispitanik najmlađe generacije, ove godine svaki drugi ispitanik uzrasta od 18 do 29 godina ne vidi

sebe na Kosovu u narednih pet godina. Osim toga, još važnije je istaći da dve trećine fakultetski obrazovanih ispitanika planira da napusti Kosovo.

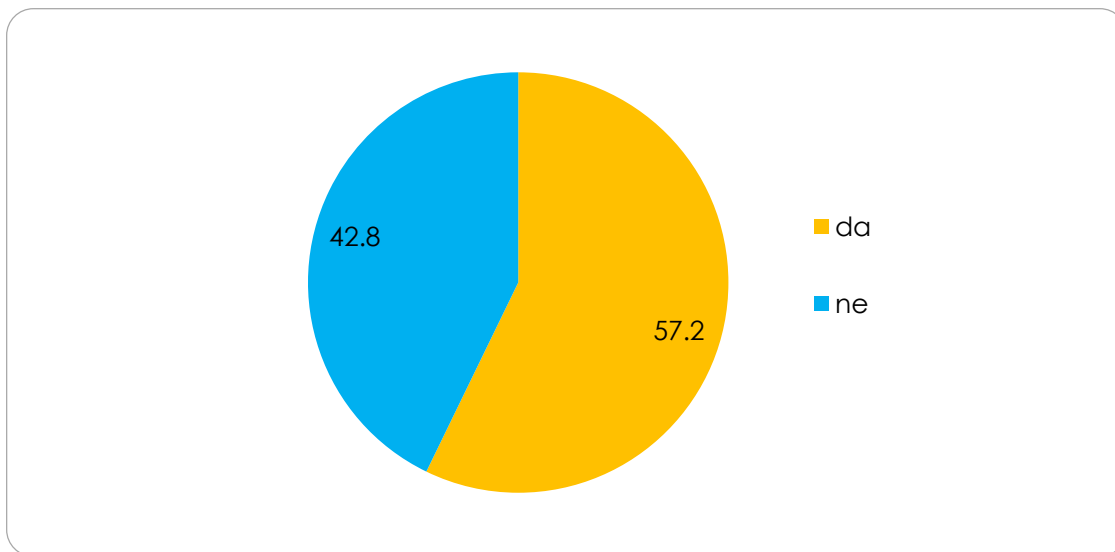

Osim toga, još važnije je istaći da svaki drugi fakultetski obrazovani ispitanik planira da napusti Kosovo.

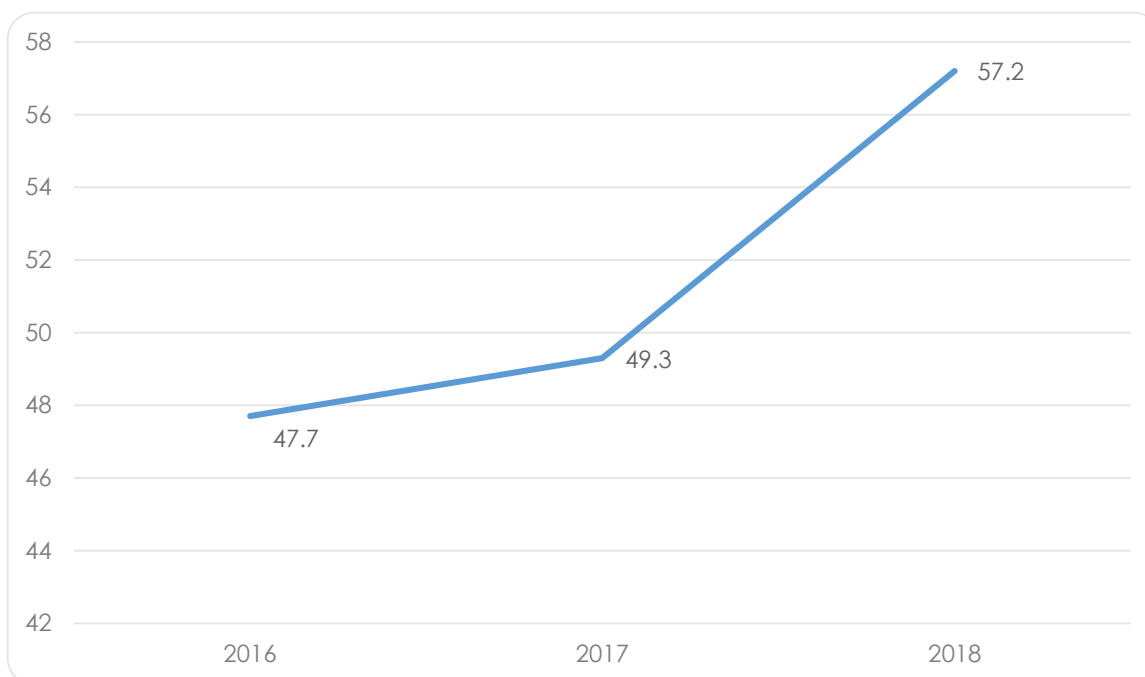
Analize pokazuju da postoji razlika u životnim planovima između ispitanika iz različitih opština kada je reč o ostajanju ili napuštanju Kosova:

	Ne vidim sebe na Kosovu za 5 godina
Severna Mitrovica	53%
Zubin Potok	80%
Leposavić	77,2%
Zvečan	59,7%

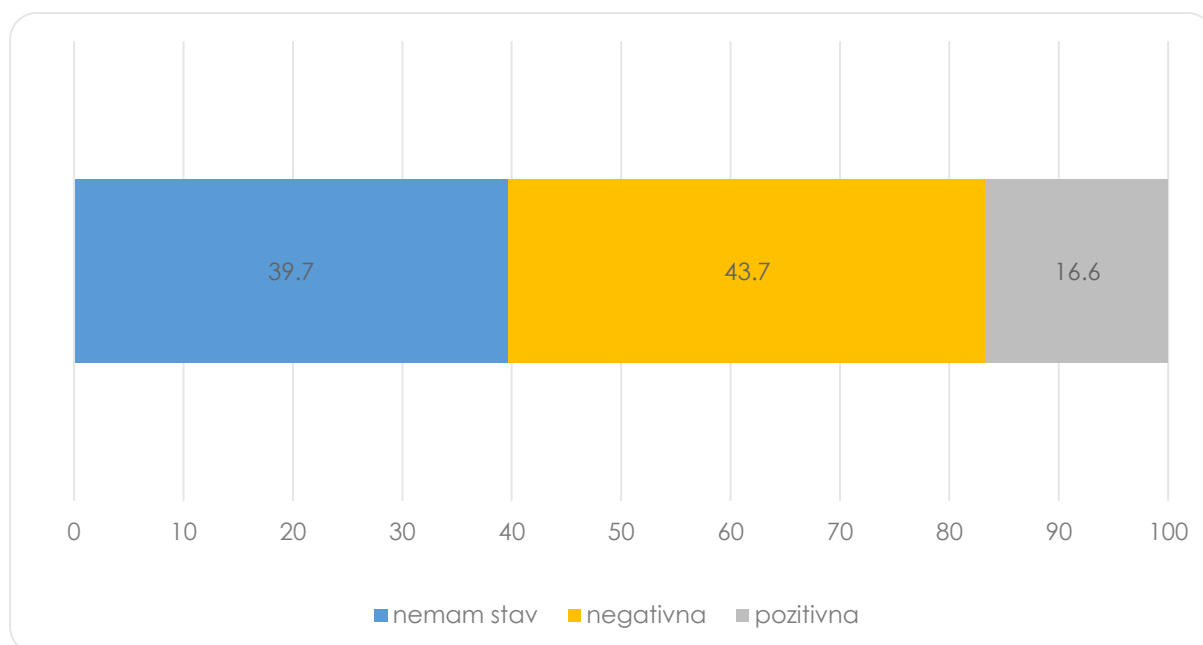
37. Da li je neko iz Vaše neposredne blizine napustio Kosovo u poslednjih 6 meseci?

Uporedna analiza odgovora na ovo pitanje u poslednje tri godine pokazuje značajan porast:

38. Kada čujete “Evropska unija”, da li Vam je prva asocijacija pozitivna ili negativna?

Negativna asocijativnost prema EU smanjila se za oko 16% u odnosu na prošlogodišnje istraživanje i oko 7% u odnosu na istraživanje iz 2016. godine.

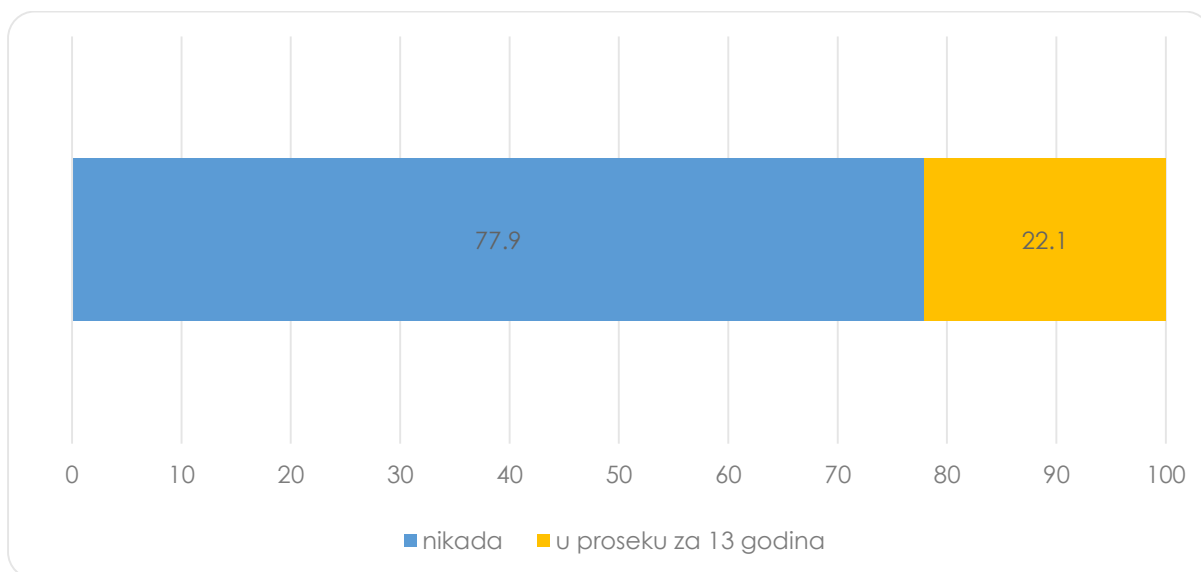
Svega 12% mladih ispitanika ima pozitivnu asocijaciju na Evropsku uniju. Kada je reč o drugim starosnim grupama, ni u njihovim očima Evropska unija nije bolje pozicionirana:

	Pozitivna asocijacija
18-29	12,8%
30-45	25,3%
46-65	14%
66 i više	14,6%

Stepen obrazovanja takođe pokazuje značajne razlike kada je reč o percepciji Evropske unije:

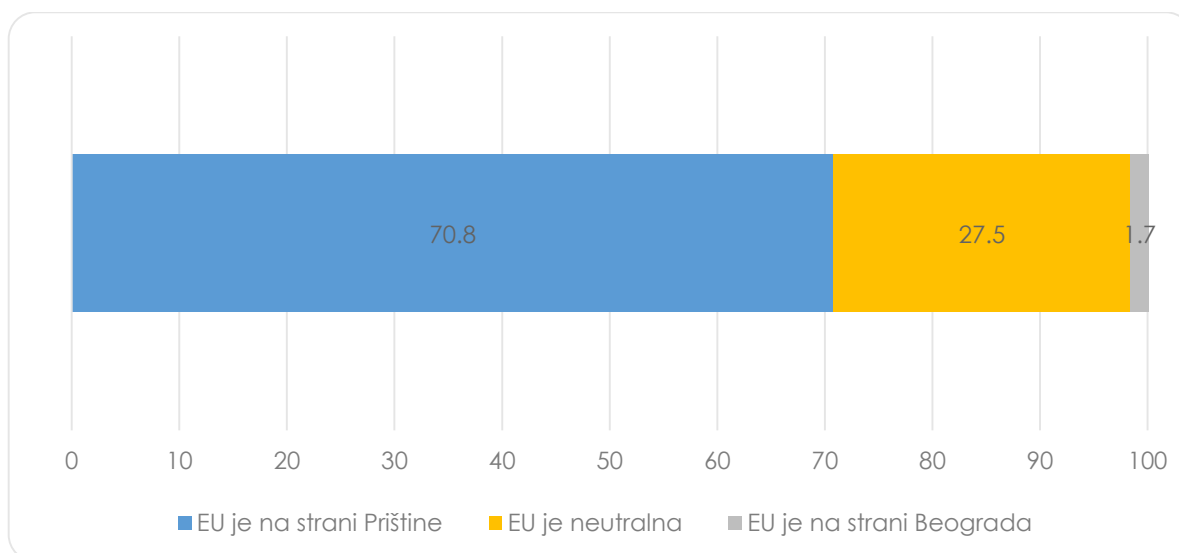
	Pozitivna asocijacija
Osnovno	10,4%
Srednje	19,9%
Više	11,1%
Visoko	17,5%

39. Kada očekujete da će Kosovo ući u EU?

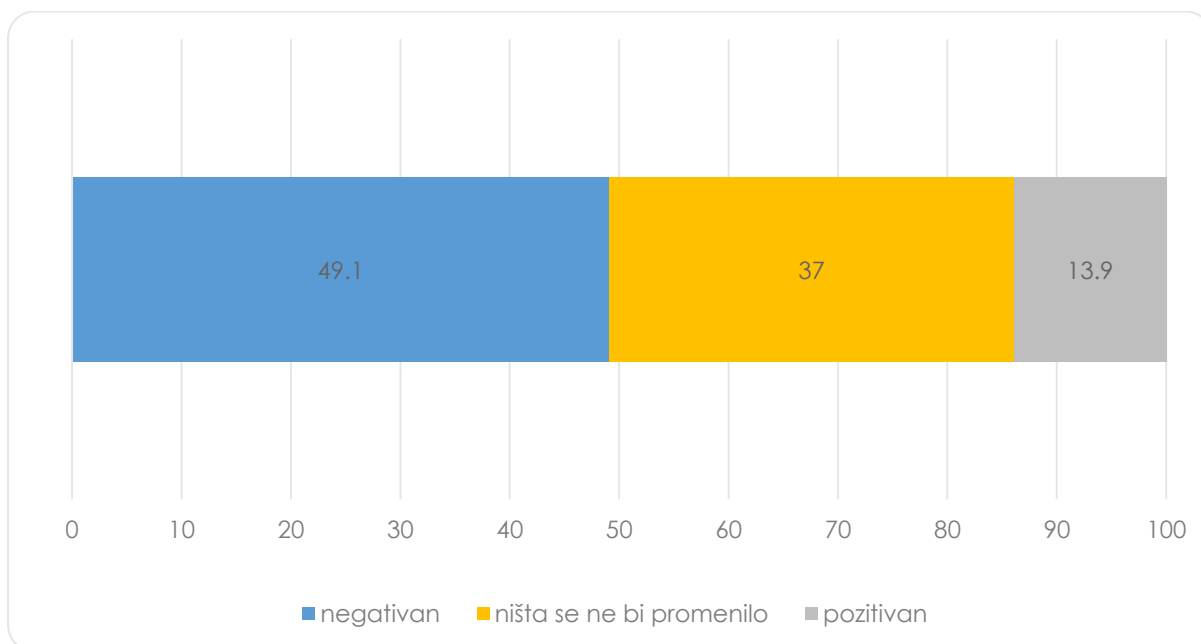
U poslednje tri godine, značajno je porastao pesimizam kada je reč o budućem članstvu Kosova u Evropskoj uniji. Dok je 2016. godine 44% ispitanika smatralo da će Kosovo ući u EU, 2017. godine je taj procenat već pao na 33%, da bi ove godine iznosio 22%.

40. Kako vidite poziciju Evropske unije u procesu pregovara Beograda i Prištine?

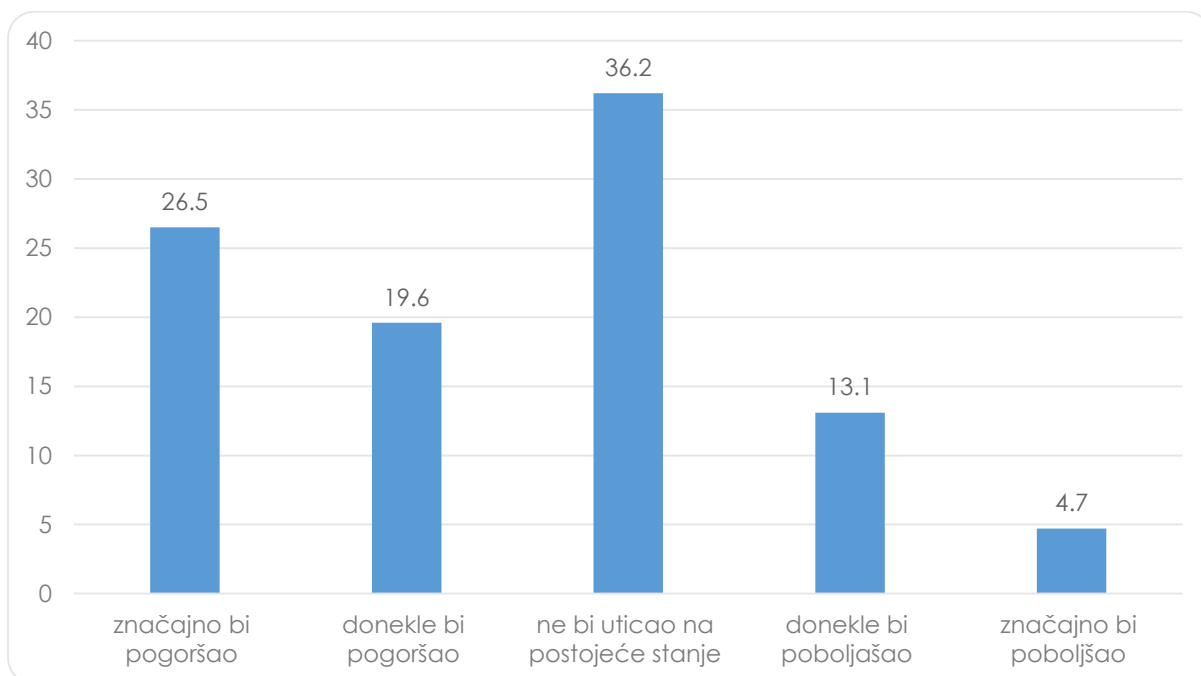

Iz godine u godinu primetan je trend porasta broja ispitanika koji vide ulogu EU u procesu pregovaranja između Beograda i Prištine kao neutralnu. Naime, 2016. godine je taj procenat iznosio 13%, 2017. godine 21%, dok ove godine iznosi 27%.

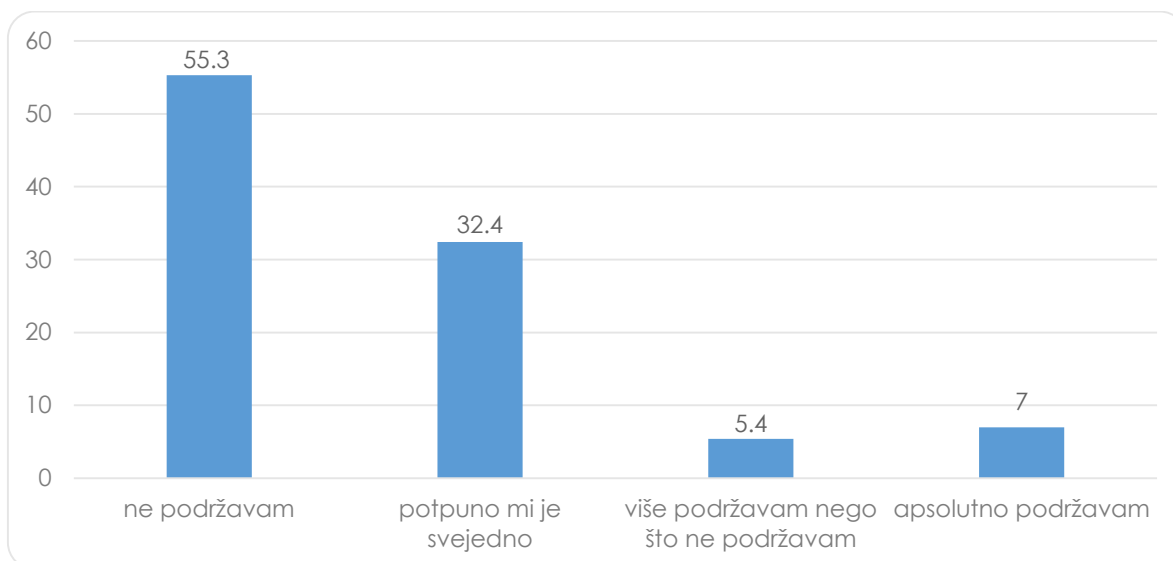
41. Kakav bi uticaj na Vas lično imao ulazak Kosova u EU?

42. Na koji bi način ulazak Kosova u Evropsku uniju promenio postojeće društveno-ekonomsko stanje na Kosovu?

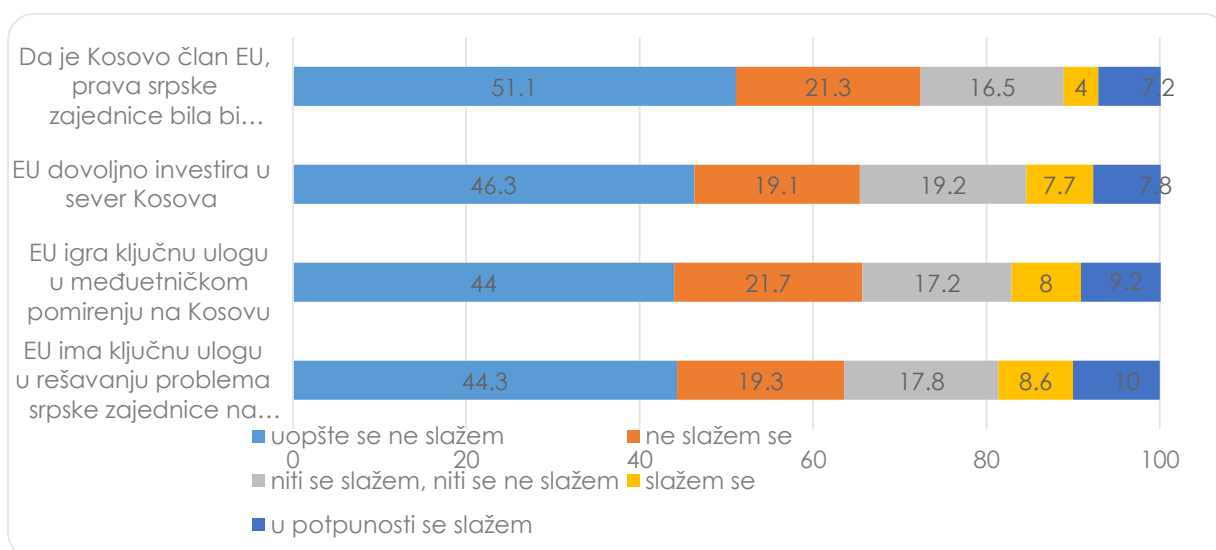

43. Da li podržavate ulazak Kosova u Evropsku uniju?

44. Na skali od 1 do 5 gde je 1 „uopšte se ne slažem,“ a 5 „slažem se u potpunosti“, ocenite istinitost sledećih tvrdnji:

	Prosečna ocena
EU ima ključnu ulogu u rešavanju problema srpske zajednice na Kosovu	2,2
EU igra ključnu ulogu u međuetničkom pomirenju na Kosovu	2,1
EU dovoljno investira u sever Kosova	2,1
Da je Kosovo član EU, prava srpske zajednice bila bi više zaštićena	1,9

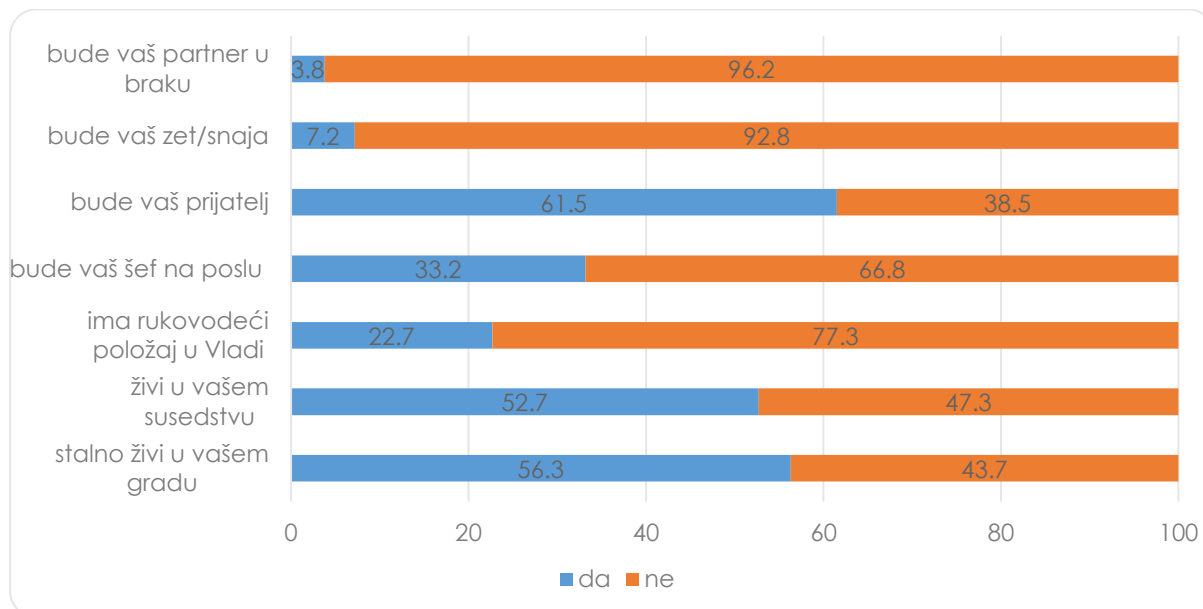

Dok se odgovori na poslednje dve tvrdnje ne menjaju u poslednje tri godine, primetno je da se poverenje u EU kao ključnog aktera u rešavanju problema

srske zajednice na Kosovu (2016. – 2.7; 2017. – 2.6; 2018. – 2.2) i međuetničkom pomirenju na Kosovu (2016. – 2.5; 2017. – 2.5; 2018. – 2.1) značajno smanjuje.

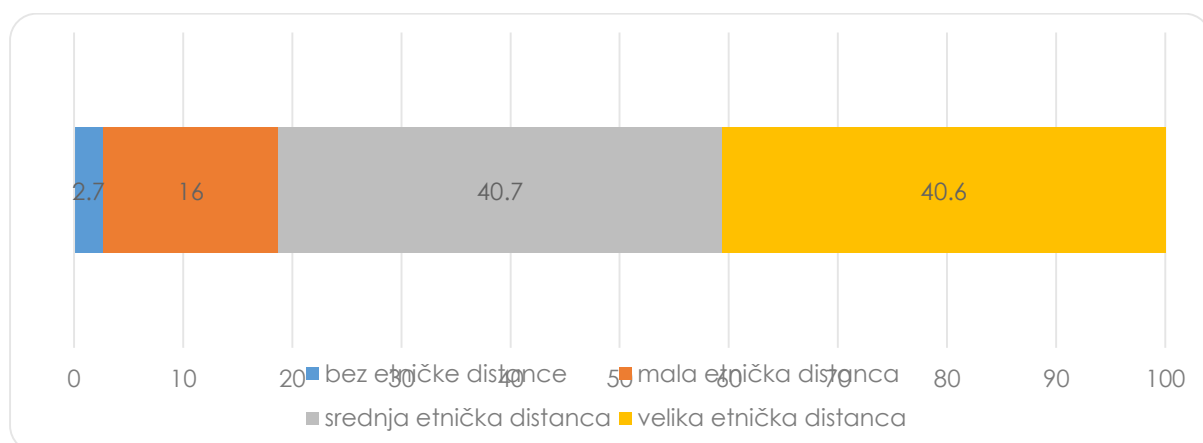
45. Merenje etničke distance

Da li biste prihvatili da pripadnik/ca albanske nacionalnosti:

Skala etničke distance (total)

Sve ispitanike smo podelili u četiri grupe: one bez distance (0 negativnih odgovora), one sa malom distancom (1-2 negativnih odgovora), umerenom distancom (3-5 negativnih odgovora) i izraženom distancom (6-7 negativnih odgovora). Na osnovu toga dobili smo sledeće podatke:

Istraživanje pokazuje da se etnička distanca smanjila od prethodnog istraživanja koje je rađeno pre godinu dana. Prošle godine je etnička distanca na skali od 0 do 7 iznosila 5,1 dok je ove godine otprilike na nivou iz 2016. godine

i iznosi 4,6. Ti rezultati su u skladu sa opštim zaključcima ovog istraživanja, a to je da odnosi između Srba i Albanaca na Kosovu pokazuju pozitivni trend.

Stepen obrazovanja ispitanika igra značajnu ulogu u distribuciji odgovora na skali etničke distance:

	Srednja i velika etnička distanca
Osnovno	77,3%
Srednje	83,8%
Više	89,5%
Visoko	70,9%

Parametri na skali etničke distance razlikuju se u zavisnosti od mesta prebivališta:

	Srednja i velika etnička distanca
Severna Mitrovica	67,5%
Zubin Potok	85,2%
Leposavić	89,1%
Zvečan	88,6%

Učestalost posećivanja sredina u kojima većinski žive Albanci značajno utiče na etničku distancu:

Koliko često posećujete sredine u kojima žive Albanci	Srednja i velika etnička distanca
Nikada	94,4%
Veoma retko	83,1%
Često	72,7%
Veoma često	53,5%

To pokazuje i korelacioni test sa negativnom korelacijom $r = -0,3$, koja nam govori da sa učestalijim odlascima u mesta gde pretežno žive Albanci dolazi do smanjivanja etničke distance. Naravno, što su ta iskustva iz kontakta pozitivnija, manja je i distanca. Svaki treći ispitanik koji je imao pozitivno iskustvo, nema nikakvu ili pak samo malu etničku distancu.

Zaključci

Nakon tri godine istraživanja javnog mnjenja na severu Kosova možemo zaključiti da postoje teme i pitanja oko kojih se stav građana značajno menjao, ali i da postoje pitanja oko kojih građani imaju gotovo nepromenljiv stav od prvog istraživanja 2016. godine. U prethodnim godinama su uočene značajne promene u javnom mnjenju, zajedno sa određenim brojem rezultata koji su naočigled kontradiktorne po svojoj prirodi. Postoji nekoliko promena u javnom mnjenju koje su upadljivo negativne; takođe, uočava se značajn statistički pad u broju ispitanika koji tvrde da se osećaju slobodna u izražavanju svojih mišljenja u javnosti (od 48% u 2016, do 22% u 2018), visok broj (90%) onih koji smatraju da se stvari na Kosovu kreću u negativnom pravcu, kao i značajan rast među osobama koji tvrde da su ilegalne aktivnosti najveći problem sa kojim se suočavaju lokalne zajednice (8,7% u 2016. i 20,6% u 2018). To ukazuje na visok nivo strepnje u lokalnim zajednicama u vezi sa skorašnjim političkim dešavanjima, te se postavlja pitanje do koje granice lokalno stanovništvo vidi održivu budućnost za sebe na Kosovu.

Građani su bili i ostali veoma nezadovoljni političkom, ekonomskom i bezbednosnom situacijom na Kosovu. Bez obzira na izrazitu dinamiku i promenljivost konteksta u kome žive od 2016. godine kada je sprovedeno prvo istraživanje, ispitanici veoma loše ocenjuju političku, ekonomsku i bezbednosnu situaciju. Iako postoje pravi ili prividni naponi da se položaj Srba na Kosovu unapredi, kako od Vlade u Beogradu tako i Vlade u Prištini, istraživanje zapravo pokazuje da građani ne osećaju poboljšanje.

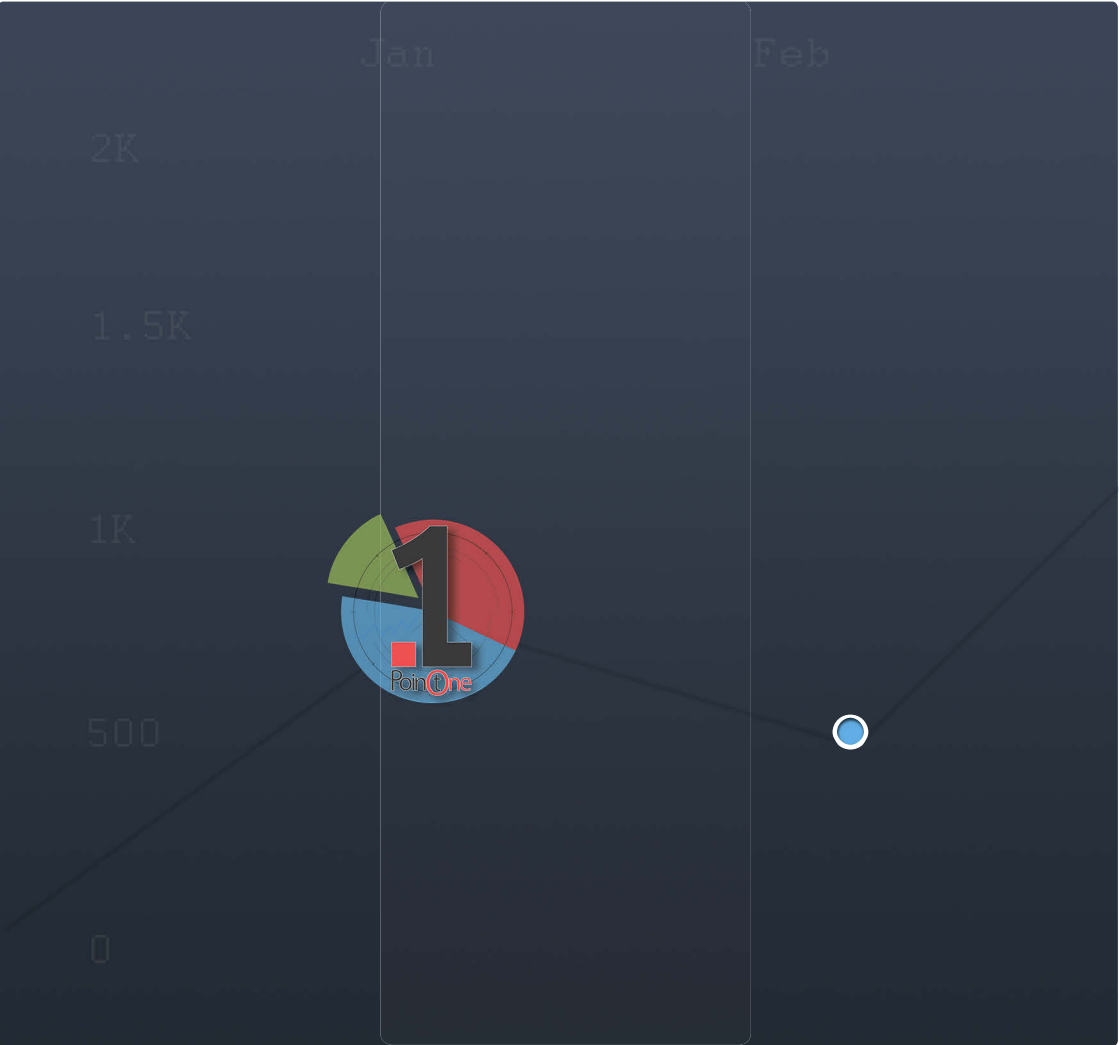
Politička, ekonomska i bezbednosna situacija su samo manifestacija neefikasnosti institucija da uspostave valjan poredak. Ispitanici iz godine u godinu pokazuju veoma malo poverenja u institucije i to ne samo kosovske, već i srpske. Osim toga, izuzetno je mali broj ispitanika koji veruje političkim elitama. Teško je zamisliti održivu političku zajednicu u kojoj građani nemaju poverenja u politiku, političke procese, institucije i aktere. Istraživanje nam govori da je ovaj trend nepoverenja prisutan bez obzira na to kakve su se promene dešavale u sferi politike. Da li je potpisan Briselski sporazum, da li su srpski poslanici ušli u Vladu Kosova, kako su tekli pregovori između Beograda i Prištine i slično. Ono što je međutim primetno jeste da različiti oblici "mekog nametanja" i specifične "arhitekture izbora" dovode do toga da se iz godine u godinu povećava broj građana koji koriste usluge kosovskih institucija. Kako se poverenje u te institucije ne menja iz godine u godinu, verovatno je da je ta odluka posledica konteksta i različitih ograničenja koje nekorisćenje istih za sobom povlači.

Najvažniji uvid u tom smislu dolazi kroz trend analizu odgovora na dva pitanja: *Da li ste glasali na prethodnim kosovskim izborima?* i *Da li ćete glasati na sledećim?* Analiza odgovora pokazuje da sve veći broj ispitanika iz godine u godinu odlučuje da učestvuje u izborima na Kosovu. Ovaj trend je važan pokazatelj gde Srbi sa severa Kosova misle da se donose odluke za koje su oni zainteresovani. Osim toga, odnosi na relaciji Beograd-Priština daju im zeleno svetlo da učestvuju u najvažnijem participativnom demokratskom mehanizmu jedne političke zajednice.

Sa druge strane dok poverenje u političke institucije i aktere opada, možemo videti da međuetničko poverenje između Srba i Albanaca raste. To se odražava i na sve učestalije kontakte, ali i pozitivna iskustva iz tih kontakata. Zbog toga ne treba da čudi što etnička distanca na Bogardusovoj skali socijalne distance pokazuje trend sve većeg međuetničkog poverenja.

Na kraju, istraživački je utisak da postoje fundamentalna pitanja oko kojih građani nemaju stav, kao što je to odnos prema Briselskom sporazumu. Ovaj podatak nas alarmira iz dva različita ugla: (1) građani nisu dovoljno dobro informisani da mogu da imaju izgrađen stav; (2) građani se plaše da o fundamentalnim problemima otvoreno pričaju, čak i u anonimnom anketnom ispitivanju. Koji god da je razlog od ova dva, nameće se pitanje odgovornosti političke elite. Da li je ona ta koja selektivnim informisanjem onemogućava građane da imaju dovoljno podataka i uvida o stvarima koja su od suštinskog značaja za njihove živote. Kada je reč o strahu da se o spornim političkim temama otvoreno govori, on nije generisan nigde drugde nego u političkoj areni. Strah građana da otvoreno razgovaraju o ključnim pitanjima iz godine u godinu je sve prisutniji. Bez otvorenog dijaloga i slobode iskazivanja mišljenja, pa čak i otvorenog građanskog neslaganja, političkim elitama je otvoren put da autoritativno donose odluke, bez ikakve kontrole od strane onih čija je koža u igri.

Autor istraživanja *Nikola Jović*

Ovaj grant se finansira iz programa Unapređenje demokratskog društva (DSP) koji je podržan od strane Švajcarske kancelarije za saradnju na Kosovu (SCO-K) i Ministarstva spoljnih poslova Danske (DANIDA), a koji sprovodi Kosovska fondacija za civilno društvo (KCSF).

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF DENMARK
DANIDA | INTERNATIONAL
DEVELOPMENT COOPERATION

 Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra
Swiss Cooperation Office Kosovo